

Днес в броя

Европейската комисия предлага забрана на социалните мрежи за деца под 13-годишна възраст

Стр. 5

Българска академия на науките
www.bas.bg

Силата на информацията

Стр. 6

Адриана Петрова, директор на Второ ОУ „Н.И. Вапцаров“ – Варна: „За нас приобщаващото образование не е само концепция, а кауза. То е възможно и се осъществява от осъзнати, подготвени и мотивирани училищни специалисти. От хора с променена нагласа. И се случва в нашето училище“

Стр. 7

Инж. Дияна Караиванова, учител по химия и опазване на околната среда и по човек и природа в СУ „Панайот Волов“ – Шумен: „Екологичното образование трябва да започва много преди децата да разберат как да държат химикалката в час и да стигнат до химичните формули“

®

АЗ·БУКИ

Вестникът е правопреемник на първото официално издание на Министерството на просвещението – „Училищен преглед“ – 1896 г.

Четете ни на www.azbuki.bg

НАЦИОНАЛЕН СЕДМИЧНИК ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА

Брой 38 (1783) 24 – 30 септември 2026 г. Година XXXV. Под името „Аз-буки“ вестникът излиза от 10 април 1991 г. Цена 1,10 €

На 22 септември навсякъде в страната бяха отбелязани 118 години от обявяването на Независимостта на България. Честването в Свищов е пред Паметника на свободата, а в него се включват деца, ученици, представители на институции и жители на града, както и 55-и инженерен полк – Белене

Снимка: Дирекция „Култура и културно наследство“/Община Свищов

България е сред водещите примери в ЕС за отворен достъп до научни публикации

В европейски доклад Издателство „Аз-буки“ е отбелязано във връзка с подкрепата за българските научни списания и разширяването на участието им в споразумения за публикуване

България е сред държавите в Европейския съюз с напреднала законодателна рамка за отворен достъп до резултатите от научни изследвания. Това се посочва в новия експертен доклад Open Access Policies in EU Member States and Beyond, изготвен за Европейската комисия, събщи Пресцентърът на МОН. Документът анализира политиките във всички 27 държави членки на ЕС и съпоставя техните политики с практиките в осем страни извън ЕС.

Националното издателство за образование и наука „Аз-буки“ е посочено в този нов доклад във връзка с подкрепата за българските научни списания и разширяването на участието им в споразумения за публикуване с отворен достъп.

В документа България е открояна като една от първите държави в ЕС, които съчетават законово право на учените за вторично публикуване със задължение за предоставяне на отворен достъп до публикациите, създадени в резултат от публично финансирани научни изследвания.

Българската нормативна рамка позволява това да става без период на ембарго, което дава възможност резултатите да бъдат достъпни непосредствено след публикуването им. Тези възможности бяха разширени с приетия през 2024 г. Закон за насърчване на научните изследвания и иновациите. Той предвижда авторите на публикации да предоставят цифрово копие за публикуване в определено хранилище. Националната

инфраструктура за това се осигурява чрез Българския портал за отворена наука, поддържан от Националния център за информация и документация (НАЦИД).

Докладът отчита и значителното развитие на Българския портал за отворена наука. Според представените данни към януари 2026 г. в него са налични 105 329 публикации с отворен достъп, а регистрираните учени са 5656. За сравнение, година по-рано публикациите са били 73 759, а регистрираните потребители – 4292.

В практическото прилагане на националната политика за отворена наука специална роля има Националното издателство за образование и наука „Аз-буки“.

На стр. 2

Бъди активен, усъвършенствай уменията си

Европейската седмица на спорта #BeActive 2026 започна на 23 септември, съобщават от Министерството на младежта и спорта. Тазгодишното издание на инициативата на Еврокомисията ще се проведе под мотото „#Бъди активен, усъвършенствай уменията си, спечели повече“. То включва поредица от събития в София и страната, насочени към насърчване на спорта, физическата активност и здравословния начин на живот.

Началото е дадено пред Народния театър „Иван Вазов“ с участието на министъра на младежта и спорта Енчо Керязов и известни родни спортисти.

Изложение за здравословен начин на живот пък дава възможност на посетителите да се включат в спортни демонстрации, тренировки и предизвикателства.

В програмата на Европейската седмица на спорта са включени и здравна алея, образователни и семейни активности, както и #BeActive на работното място на 24 септември.

По традиция Европейският ден на спорта в училище се провежда в последния петък на септември, който тази година е на 25. Допълнителна тема за това издание е „Активен транспорт до училище“. Образователните институции могат да я отбележат чрез ден, в който учениците и учителите отиват до училище пеша или с велосипед, да се организират пешеходни маршрути с учители или родители или да се проведат активности и игри, свързани с безопасност на движението. Както всяка година, най-активните училища в страната ще бъдат отличени.

Кулминацията на Европейската седмица на спорта е 26 септември пред Националния дворец на културата. Денят започва с международния брейк турнир Break the Limits. А над 40 спортни федерации, клубове и партньори ще се включат в #BeActive селище на спорта, където посетителите ще могат да изпробват десетки спортове.

Традиционно ще се проведе и Нощ на спорта с множество спортни демонстрации, танцови и гимнастически изпълнения, бойни изкуства и ролер шоу.

От 28 септември до 2 октомври #BeActive продължава със спортни събития в страната. **АЗ·БУКИ**

В МИНИСТЕРСКИЯ СЪВЕТ

43 млн. евро за възстановяване на преходните остатъци на държавните образователни институции

Министерският съвет отпуска 43 182 088 евро допълнително на държавни институции в системата на предучилищното и училищното образование с делегиран бюджет. Със средствата се възстановяват преходните им остатъци от 2025 г. за сметка на средствата за образование в държавния бюджет за тази календарна година, съобщава Правителствената информационна пресслужба след заседание на кабинета.

Общо 34 874 766 евро от средствата са за институциите към МОН, 7 079 784 евро са за училищата към Министерството на културата, а останалите 1 227 538 евро са за училищата към Министерството на младежта и спорта.

Преходните остатъци включват целеви средства за изпълнение на национални програми за развитие на образованието, капиталови разходи, както и остатъци от средства за издръжка на дейностите за възпитание и обучение на деца и ученици и за подпомагане на равния достъп и подкрепа за личностно развитие.

Правителството одобри промени в таксите за обучение в две висши училища

Техническият университет в София ще може да обучава чуждестранни студенти и докторанти в специалност „Електротехника, електроника и автоматика“. Това става възможно, след като Министерският съвет одобри промени в таксите за обучение в две висши училища за учебната 2026/2027 г. по предложение на ректора на Техническият университет и министъра на отбраната, съобщава Правителствената информационна пресслужба след заседание на кабинета.

Чуждестранните бакалаври, които ще се обучават редовно в специалност „Електротехника, електроника и автоматика“ в Техническият университет в София, ще заплащат такса в размер на 4730 евро, а тези в задочна форма – 1800 евро. Същите размери са предвидени и за придобиване на образователно-квалификационна степен „магистър“.

По предложение на Техническият университет се актуализират и таксите за обучение на чуждестранните докторанти по математика, информатика и компютърни науки и технически науки.

Приетите преди учебната 2026/2027 г. докторанти, които вече се обучават в направление „Технически науки и сигурност“ във Висшето военноморско училище „Н. Й. Вапцаров“ – Варна, ще продължат да заплащат семестриални такси в размер на 358 евро. Таксата за обучение на бакалаври в задочна форма в специалност „Електрообзавеждане на кораба“ ще бъде 880 евро.

Над 14 млн. евро се инвестират в обновяване на училища, детски градини и студентски общежития

Над 14 млн. евро бяха отпуснати от Министерския съвет за изграждане и ремонт на училища, детски ясли и градини, за създаване на спортни площадки и физкултурни салони, както и за обновяване на студентски общежития, съобщава Правителствената информационна пресслужба след заседание на кабинета.

Дейностите се реализират по три програми на Министерството на образованието и науката с национално финансиране.

Близо 5 млн. евро са одобрени по Програмата за изграждане, пристрояване, надстрояване и реконструкция на детски ясли, детски градини и училища 2024 – 2027 г. С финансирането ще бъдат подкрепени 22 проекта в училища и детски градини в различни области на страната. Средствата се предоставят както за реконструкция и разширяване на съществуващи сгради, така и за изграждане на изцяло нови филиали, корпуси и обекти.

До момента по Програмата са изплатени почти 31 млн. евро, като 6 от проектите са изцяло готови, а 76 продължават да се изпълняват.

Над 5,7 млн. евро се предоставят по Програмата за изграж-

дане и основен ремонт на спортни площадки и физкултурни салони в държавните и общинските училища 2024 – 2027 г. Средствата са за обновяване и изграждане на 58 спортни площадки и физкултурни салони, с които да се модернизира спортната база и да се подобри физическата активност на децата. Финансирането отново се използва както за основен ремонт на съществуващи обекти, така и за преустройство и създаване на изцяло нови спортни пространства.

Изплатените до момента средства по Програмата са над 88 млн. евро, като вече са завършени 69 физкултурни салона и 245 спортни площадки. Мярквата ще обхване общо 550 проекта.

По програмата за студентските общежития се осигуряват над 4 млн. евро за ремонт на 9 общежития. Така в тях ще се създадат модерни и благоприятни условия за студентите чрез саниране, обновяване и обзавеждане.

До момента по програмата са изплатени над 51 млн. евро, като 8 от проектите вече са завършени, а 32 в момента се изпълняват.

Отпуснатите от правителството средства се предоставят за вече отчетени разходи и дейности. **АЗ-БУКИ**

Публикувани са моделите на външните оценявания

Изпитът по български език и литература в X клас през 2027 г. ще включва и задачи по история и цивилизации и по философия

Министерството на образованието и науката публикува моделите на националните външни оценявания в IV, VII и X клас за учебната 2026/2027 година, съдържащи и примерни задачи, съобщава Пресцентърът на МОН.

За седмоласните изпитите остават непроменени – само по математика и по български език и литература, без интегриране на други предмети. При форматите за четвъртокласниците също няма промяна спрямо тези от миналата година.

Още през юли МОН обяви, че НВО по български език и литература в X клас през учебната 2026/2027 г. ще включва и задачи по история и цивилизации и по философия.

Тестът по БЕЛ в X клас ще съдържа 22 задачи. От тях 18 с избираем и със свободен отговор, проверяващи компетентности по български език и литература. Останалите 4 задачи са с избираем и с кратък свободен отговор, ориентирани към обучението по история и цивилизации и философия.

За да имат учениците достатъчно време за осмисляне на условията на задачите, времето за работа е увеличено от 90 на 120 минути. Така продължителността на изпита се изравнява с теста по математика за X клас, в който са интегрирани и задачи, свързани с природните науки.

Новият формат на изпита по български език и литература е поредна стъпка в процеса на плавна промяна на националните външни оценявания. Целта е да се насърчава формирането на широка основа от знания и умения, като акцентът се поставя върху работата с текст,

аналитичното и критическото мислене и развитието на практически умения, отбелязват от МОН.

Тази година за първи път десетокласниците решаваха тест по математика, който включваше и задачи по биология и здравно образование, химия и опазване на околната среда, физика и астрономия и география и икономика. И през 2027 г. този изпит ще интегрира същите предмети, но задачите ще бъдат общо 16 – с две по-малко от тази година. От тях 10 задачи ще бъдат изцяло от областта на математиката. **АЗ-БУКИ**

България е сред водещите примери в ЕС за отворен достъп до научни публикации

От стр. 1

В научен анализ за развитието на отворена наука в България Националната програма за отворена и отговорна наука е представена чрез пет основни направления. Първото от тях е пилотното въвеждане на публикуване с отворен достъп, което изрично е посочено като реализирано чрез „Аз-буки“. Целта е разширяване на моделите за Open Access и повишаване на видимостта и разпространението на научните резултати.

Ролята на Издателството е отбелязана и от европейската инфраструктура OpenAIRE. При представянето на напредъка на България по пътята карта за отворена наука OpenAIRE определя публикуването с отворен достъп като първи стълб на Националната програма

и изрично посочва подкрепата за национални научни списания като тези на „Аз-буки“.

През 2026 г. тази политика вече има конкретен резултат. Новият портал journals.azbuki.bg обединява пълния дигитален архив на деветте научни списания на Издателството. Платформата съдържа близо 9000 научни публикации на над 6000 автори, както и 25 000 ключови думи, извлечени от научните статии. Всяка публикация разполага с метаданни – информация за авторите, резюме, ключови думи, библиографски данни и DOI.

Всички научни списания на „Аз-буки“ са с отворен достъп, а публикуването е безплатно както за авторите, така и за техните научни и образователни организации. От 2026 г. списанията се публикуват под отворен лиценз

Creative Commons Attribution 4.0 International – CC BY 4.0, който позволява споделяне и повторно използване на научното съдържание при коректно посочване на автора.

Така моделът, който „Аз-буки“ прилага, се доближава пряко до принципите на Diamond Open Access – свободен достъп за читателите, липса на такси за авторите и отворено лицензиране. Именно развитието на подобни устойчиви модели без финансови бариери пред автори и читатели е сред направленията, които новият доклад на ЕК определя като важни за бъдещето на Европейското изследователско пространство.

Според авторите на европейския доклад наред с постигнатия напредък европейското изследване посочва и необходимостта от по-

устойчиво финансиране, по-добро наблюдение на резултатите и по-тясно обвързване на отворената наука с оценяването и кариерното развитие на учениците.

Докладът препоръчва държавите членки да продължат развитието на политики за незабавен отворен достъп до публично финансирани научни публикации, устойчиви национални инфраструктури и по-добро управление и споделяне на научни данни.

Сред препоръките са и насърчаването на модели за научно публикуване без такси за авторите и читателите (т.нар. Diamond Open Access), свързването с Европейския облак за отворена наука (EOSC) и интегрирането на принципите на отворената наука в системите за оценяване на научната дейност. **АЗ-БУКИ**

Министър Георги Вълчев:

МОН няма да пише учебници

Мисля, че ще успеем да се преборим за достойно увеличение на учителските заплати, заяви просветният министър

Няма да премахнем конкурсното начало. МОН няма да пише учебници. Напротив, искаме да върнем конкурсното начало, така че най-добрият учебник, да бъде преценен от голяма комисия, в която ще има учители, университетски преподаватели, които не са част от авторски колективи, представители на МОН. Комисията ще реши кой е най-добрият учебник. Това заяви министърът на образованието и науката проф. Георги Вълчев в отговор на въпрос относно идеята за въвеждането на един учебник по предметите български език и литература, история и география в предаването „Защо, г-н министър“ по БиТиВи.

По думите му това ще се случи най-рано от 2028 г., тъй като първо трябва да се напишат учебните програми. „Дотогава ще има време да направим обсъждане и да намерим най-точния механизъм. Ще го направим с нужния диалог – както с издателствата, така и с колегите учители, така и с преподавателите от университетите, които участват в писането на учебници“, отбеляза министърът.

Проф. Вълчев коментира още относно PISA 2025, че се е стигнало до тези ниски резултати, защото образователният процес е бил формализиран прекалено много. „Прекалено много обраснахме с кука фразеология, с програми без последващо действие, с проекти, които приключват с тяхното отчитане. Всъщност резултатите тази година показаха, че повече не можем да продължаваме така. Ако не започнем да променяме образователната си система, те ще стават все по-лоши и по-лоши“, категоричен е министърът.

Според него всички са единодушни, че дисциплината

Снимка Крум Стоев

в българското училище не е на необходимото ниво, за да има нормален образователен процес. И затова МОН предлага система от поощрения и санкции за поведението на децата.

В отговор на въпрос относно подготовката на новия бюджет за 2027 г. и дали учителските заплати ще достигнат 125% от средната за страната, просветният министър коментира, че вече се водят разговори с Министерството на финансите в тази посока. А МОН е направило съответните заявки.

„Мисля, че ще успеем да се преборим за едно достойно увеличение, така че действително в края на мандата на това правителство да бъде изпълнено обещанието. Но се надявам действително да не останем с 5%, с които бяха увеличени тази година заплатите. Да бъдат повече“, заяви проф. Вълчев. **ДЗБук**

Кампания на Института за български език – БАН и в „Аз-буки“

Значения на нарицателното име фейсбук

Сия КОЛКОВСКА*

Като название на една от най-популярните социални мрежи съществителното **Фейсбук** е собствено име, отнасящо се за уникален обект, и се пише с главна буква. В съвременната комуникация се използва и съществително нарицателно име **фейсбук** със значение 'профил на някого в едноименната социална мрежа', което се изписва с малка буква. Има многобройни примери в интернет за употреба на думата в това значение, например: *Текстът е публикуван в неговия фейсбук*. За разлика от собственото име нарицателното **фейсбук** може да се членува. Например: *Днес той е пуснал възторжен отзив във фейсбука си, съпроводен със снимка от събитието*.

Възникването на нарицателни имена от собствени, което наблюдаваме в случая, е разпространено явление в българския език. Срещаме го често при названия на търговски марки и на изделия с такива търговски марки, например: *Откраднат е лек автомобил марка „Рено“ и Водачът на реното е виновен за катастрофата*.

Напоследък срещаме употреби на нарицателното име **фейсбук**, които са показателни за формирането на още едно ново значение при него – 'личен профил или акаунт на някого в социалната мрежа'. В тези употреби думата е членувана или във форма за множествено число, например: *Не исках да му давам фейсбука си, защото на непознати не си давам координатите*. Това ново значение на нарицателното **фейсбук** е с разговорен характер, ето защо е препоръчително при официална комуникация вместо него да използваме словосъчетание, например вместо *Не исках да му давам фейсбука си* може да се каже *Не исках да му давам името на профила си във Фейсбук* или *името на Фейсбук профила си*.

* Д-р Сия Колковска е професор в Института за български език „Проф. Л. Андрейчин“ към Българската академия на науките.

Какви мерки се предлагат за по-добра дисциплина в училище

Диляна КОЧЕВА

Министерството на образованието и науката предлага пакет от мерки за дисциплина в час. „Нашият пакет включва четири основни стълба как да привлечем и да задържим детето в училище и как да развием неговите заложби“, каза зам.-министърът на образованието и науката д-р Тания Панчева при представянето на комплекса от мерки.

Първият е институционално сътрудничество. Вторият е създаването на единна информационна система, където ще бъде сигнализирано за всяко дете в риск. Другата новост, която предлагат от МОН, е създаване на карта за проследяване на личностното развитие на ученика. В нея ще бъдат посочени както силните, така и слабите страни на ученика. Родителят ще получава картата след края на всеки учебен срок и тя ще бъде издавана за всички ученици от I до XII клас.

Четвъртото предложение на МОН е въвеждането на специалист по личностно развитие на детето, който да бъде назначен на щат в училището. Д-р Панчева обясни, че той може да бъде учител от училището или външен педагогически специалист, който да бъде назначен на длъжността.

„С предложенията искаме да дадем повече възможности проблемите да бъдат разпознавани и решавани навреме. Учителите да се съсредоточат върху преподаването, а учениците – да учат в спокойна среда“, каза д-р Панчева.

Тя подчерта, че предложенията ще бъдат подложени на широко обществено обсъждане с колегията, родители, ученици, социални партньори и експерти.

Снимка Крум Стоев

Преди изработването на окончателния модел ще бъде проучен международният опит и ще се използва европейска експертиза в областта на приобщаващото образование, превенцията и подкрепящата училищна среда.

„Не говорим за повече наказания, а за промяна на подхода. Реакцията не трябва да започва едва когато проблемът вече е ескалирал. На първо място, трябва да бъдат превенцията, ранното разпознаване на трудностите и подкрепата за детето. Но заедно с тях трябва да има ясни правила и предвидими последици при системното им нарушаване“, обясни заместник-министърът.

Предложеният модел предвижда по-ранно разпознаване на риска от отпадане от образователната система чрез по-активна работа със семейството и по-добра координация между образователната система, социалните и здрав-

ните власти, общините и органите на реда.

За целта се създава междуинституционална група с участието на МОН, Министерството на труда и социалната политика и представители на местните власти.

В ход е и създаването на нова национална електронна система на МТСП, благодарение на която ще бъде възможно ранно идентифициране на риска от отпадане и набелязването на навременни мерки.

Индивидуалната подкрепа ще се основава на цялостен поглед върху всеки ученик – неговите силни страни и областите, в които се нуждае от допълнително подпомагане. Предложението е в НЕИСПУО да се въведе електронна карта за личностно развитие на ученика, която обединява три ключови направления – поведение, социални умения, лични постижения и таланти. Учителите ще

бъдат разтоварени от административна работа, защото оценяването ще се прави веднъж в срока и ще бъде максимално улеснено.

С цел засилване на възпитателната работа в училище са предлага да бъде определен специалист по личностно развитие, като МОН ще препоръча на училищата това да е заместник-директор. Неговата роля е да подкрепя ученика в изграждането на социални умения, участието в училищния живот, талантите и отнoшенията с връстници, учители и родители.

Специалистът по личностно развитие ще координира взаимодействието между ученици, учители, родители за спазване на училищните правила. Той ще организира различни събития в училищния живот за изяви и таланти на учениците, както и ще осъществява междуинституционално взаимодействие за по-ефективна обща и индивидуална подкрепа.

Това ще е и специалистът, който ще координира с родителите и учителите проблеми с поведението на ученика и ще следи за прилагане на мерки на училищно ниво.

Комплексът от мерки включва и въвеждане на единна система от поощрения, предупредителни и корективни мерки и санкции. Водещ ще бъде принципът, че санкцията трябва да бъде последна, а не първа реакция.

Чрез различни отличия и грамоти ще се насърчават активното участие, напредъкът и постиженията на ученика. Преди да се наложи определена санкция, трябва да има възможност за разговор, подкрепа, предупреждение и корекция на поведението, като едновременно с това училището системно забелязва и насърчава доброто поведение и усилията на учениците. **ДЗБук**

40 000 ученици започват учебната година в неделните училища зад граница

Близо 40 000 ученици зад граница започват новата учебна година в българските неделни училища. Те ще опознават България, изучават български език, история и география в 410 училища в 44 държави на шест континента. За обучението на децата и подкрепата на техните учители през тази година МОН осигурява над 10 млн. евро. Това каза заместник-министърът на образованието и науката д-р Таня Панчева при отбелязването на 15-годишнината на Българското неделно училище „Васил Левски“ в германския град Саарбрюкен, съобщава Пресцентърът на МОН.

През новата учебна година в училището и двата му филиала в Кайзерслаутерн и в Хомбург ще се обучават над 140 ученици. Българските училища във Федералната република са общо 31, като в тях ще учат над 3700 деца.

„Българските неделни училища зад граница са живи и будни средища, където децата опознават своите корени. Тук те не само учат, но

създават приятелства и усещат България близо до себе си, независимо колко далеч живеят от нея“, каза заместник-министър Панчева.

Тя поздрави учителите, родителите, ръководителя на училището Евелина Аврамова, както и председателя на дружеството „Приятелите на България“ Антоний Ганев, към което

е школото, за усилията им да създават силна и сплотена общност.

На учениците д-р Панчева пожела да пазят жива връзката си с България, с българския език и историята ни, защото те са нашата памет и онова, което ни свързва.

По време на празника беше представен

и документалният филм за Александър Батенберг „Един германски принц в България, един български княз в Германия“, създаден от ученици и учители по програмата на МОН „Неразказаните истории на българите“.

С много емоция децата представиха музикални изпълнения и рецитали, а гостите се включиха в импровизиран час по история. Родители разказаха какво означава училището за техните семейства, а завършилите през миналата година получиха своите удостоверения.

Д-р Панчева връчи грамота и поздравителен адрес от името на просветния министър Георги Вълчев.

Тържеството беше уважено от генералния консул на България във Франкфурт на Майн Диана Попова, Кадир Четин от Министерството на образованието и културата на Саарланд и Ивон Бикел – представител на местната власт в Дудвайлер. **АЗБУКИ**

Снимка Пресцентър на МОН

Русенският университет сътрудничи с Университета Кобе

Нова научноизследователска лаборатория по аквафотомика откри на 23 септември Русенският университет. Поредната стъпка в развитието на Научноизследователския комплекс на българското висше училище е резултат от съвместното научно партньорство с Катедрата по аквафотомика към водещия изследователски Университет Кобе, Япония.

В откриването участват акад. Христо Белоев – почетен ректор и председател на Общото събрание на Русенския университет, проф. Румяна Ценкова – ръководител на Катедра „Аквафотомика“ към Университета Кобе, доц. д-р Цветелина Георгиева – ръководител на Катедра „Автоматика и електроника“ в Русенския университет и отговорник за новата лаборатория, и д-р Илина Йорданова – председател на НПО „Аквафотомика България“.

Аквафотомиката е новаторска научна дисциплина, основана през 2005 г. от българския учен проф. Румяна Ценкова в Университета Кобе, Япония. Тя изследва взаимодействията между светлината и водата в широк електромагнитен диапазон. Аквафотомиката разглежда водата като динамична матрица и използва нейния специфичен спектрален профил (абсорбционни ленти) като биомаркер и сензор за промените в биологичните, физичните и химичните системи.

Основният и най-утвърден център по аквафотомика се намира в Япония, където е създадено и първото специализирано академично направление в света – в Университета Кобе през 2021 г., официалната катедра по аквафотомика към Аграрния факултет, ръководена от проф. Румяна Ценкова. В Япония функционира и първата специализирана изследователска лаборатория Yunosato Aquaphotomics Laboratory в префектура Вакаяма.

Модерното оборудване на българската лаборатория е закупено по два от стратегическите научноизследователски проекта на родното висше училище – „Русенски изследователски университет“ и „Блу Кристал“.

В новата лаборатория ще се провеждат задълбочени изследвания, които с приложението на аквафотомиката ще анализират формите, структурите и поведението на водата и водните молекули в разнообразни обекти – от селскостопански продукти, храни и живи организми до материали и екологични проби.

За развитието, оборудването и научните изследвания ще отговаря доц. д-р Цветелина Георгиева, чийто научен път в областта на аквафотомиката започва през 2008 г. по време на специализация в Университета Кобе под ръководството на проф. Румяна Ценкова.

През последните години в Научноизследователския комплекс поетапно са открити и пуснати в експлоатация редица високотехнологични лаборатории в подкрепа на иновациите и науката. **АЗБУКИ**

103 медала за родни таланти

Спечелените отличия от олимпийците ни по природни науки доказват, че България може да се конкурира и да превъзхожда най-добрите в света, заяви премиерът Румен Радев

Снимка Правителствена информационна пресслужба

От началото на годината до средата на септември българските ученици спечелиха 103 медала от международни, европейски, младежки и балкански олимпиади по природни науки. Очакванията са отличията да се увеличат, тъй като част от състезанията предстоят.

В най-престижните международни състезания по науки, в които българските олимпийци се състезават с най-добрите отбори от цял свят, България има 35 медала – 3 златни, 13 сребърни и 19 бронзови. През септември предстои и Международната олимпиада по астрономия и астрофизика в Ханой, Виетнам, където също се очаква силно представяне на България.

Това стана ясно при награждаването на олимпийците и ръководителите на националните отбори по математика, физика, химия, биология, лингвистика, информатика, астрономия и астрофизика, география и изкуствен интелект от министър-председателя Румен Радев на церемония, проведена на 17 септември в Министерския съвет.

„Олимпийският сезон все още не е приключил, а имаме до момента 103 медала от престижни международни олимпиади. Това е огромен успех, който говори за нивото на нашите олимпийци и е свидетелство за вашия труд, талант, упоритост, всеотдайност. Той показва, че България не само може да се конкурира с най-добрите в света, България може и да ги превъзхожда във ваше лице“, заяви министър-председателят Румен Радев на церемонията за връчване на отличия на българските ученици, спечелили медали от международни олимпиади по природни науки през 2026 г., съобщава Правителствената информационна пресслужба.

На награждаването в Министерския съвет премиерът Радев връчи грамоти на националните отбори за 2026 г. по информатика, астрономия и астрофизика, лингвистика, химия, математика, география, биология, физика и изкуствен интелект.

„Преди няколко месеца ви изпратихме оттук към международните олимпиади. Тогава ви връчих знамето с ясното убеждение и увереност, че ще го носите достойно и ще дадете максимума от себе си, за да представите България по най-до-

брия възможен начин“, каза още Румен Радев.

Министър-председателят откри и постижението на Стефан Стефанов, който в рамките на едно лято е спечелил два златни медала – по математика и информатика.

„Всички знаем, че зад тези успехи се крият много труд, талант, лишения и упоритост“, посочи премиерът и отбеляза заслуженото на учителите и родителите, които подкрепят учениците по пътя към международните им успехи.

По думите на Румен Радев постиженията на младите олимпийци имат значение не само за тях самите и техните семейства.

„Вашият успех не е само личен успех, не е само на вашите учители, които да бъдат удовлетворени от вашите постижения, и вашите родители да се гордеят с вас. Той е успех за цяла България, защото отваряте прозорец на възможности за развитието на България като високотехнологична държава, държава на талантите, на науката, на качественото образование, държава на индустриите, на бъдещето“, заяви министър-председателят.

Премиерът акцентира върху ролята на информационните технологии и изкуствения интелект, които според него дават възможност на отделни хора и малки екипи да постигат значими пробиви в науката и технологиите.

Радев заяви, че държавата трябва да създава условия младите хора да могат да избират да останат в България и да развиват своите знания и таланти тук.

„Има много, много какво да работим, за да изведем България от тези срамни позиции на дъното на Европа по функционална грамотност, по природни науки. Не е там нашето място“, посочи премиерът.

Министърът на образованието и науката проф. Георги Вълчев също поздрави олимпийците и техните учители и благодари на семействата им за подкрепата.

„Изпратихме ви на тазгодишните състезания с много надежди, защото сте най-доброто лице, което да представя България. С успехите си днес показвате, че надминахте дори собствените си планове“, обърна се просветният министър към младите таланти на България. **АЗБУКИ**

ЕК: Забрана на социалните мрежи за деца под 13 години

Доставчиците на услуги вече ще трябва да доказват, че те са съобразени с възрастта на пограстващите и са безопасни още при проектирането им

Европейската комисия прие предложение за Акт на ЕС за децата (EU KIDS Act), чиято цел е да повиши безопасността на децата онлайн в Европейския съюз, съобщава Представителството на ЕК у нас.

Предложението въвежда забрана на социални медийни платформи да дават достъп на деца под 13-годишна възраст, и въвежда единна минимална възраст от 15 години, от която непълнолетните в ЕС могат самостоятелно да създават свой профил. По този начин се въвежда поетапен подход.

Актът за децата обръща и тежестта на доказване: доставчиците на услуги вече ще трябва да доказват, че те са съобразени с възрастта на децата и са безопасни още при проектирането им.

Предложеният законодателен акт на ЕС е структуриран около четири стълба.

Забавяне в социалните медии

Предлага се децата да могат да създават автономни профили в социалните медии едва след навършване на 15-годишна възраст.

За деца на възраст между 13 и под 15 години предложението призовава за родителски контрол, който да позволява на родители и настойници да създават миниакаунти, до които децата могат да имат достъп чрез акаунта на възрастните. Това ще им позволи достъп до съобразени с възрастта социални медии и платформи за споделяне на видеоклипове.

Освен това услугите, налични в миниакаунтите, трябва да бъдат проектирани с предпазни мерки – например ограничени социални контакти и ограничено време пред екрана до един час на ден, като се признава ролята на настойниците в подкрепа на автономното и безопасно развитие на техните деца онлайн.

Децата на възраст между 3 и 13 години нямат достъп до социални медии, но имат достъп до специално проектирани услуги за споделяне на видеоклипове, подходящи за деца, чрез профили, управлявани от техния настойник.

За тази цел платформите трябва да предложат на родителите или настойниците лесен за използване инструмент за ограничаване използването на устройството на възрастни до услуги, подходящи за деца, когато то им се предава, и за ограничаване на използването от детето до максимум един час на ден.

Безопасност още при проектирането

Законодателният акт на ЕС налага редица задължения за всички онлайн доставчици, предлагащи услуги в социалните медии, споделяне на видеоклипове, онлайн видеоигри, виртуални събеседници с изкуствен интелект и чатботове на потребители на възраст под 18 години.

Те включват забрана на пристрастяващи функции и на системи за препоръчване на съдържание въз основа на профилиране, което въвлича непълнолетни лица в т.нар. заешки дупки от вредно съдържание. Въвежда се и забрана за безкрайното превъртане, прилагане на награди и за насочените известия (push нотификации) по време на часовете за сън.

Освен това виртуалните събеседници и чатботовете с ИИ трябва да бъдат изключени по подразбиране и не могат да симулират междуличностни отношения по начини, които създават емоционална зависимост.

Профилите за непълнолетни лица трябва да бъдат частни по подразбиране, с изключена

геолокация, достъп до камера и микрофон. Онлайн доставчиците трябва също така да предлагат лесни начини за непълнолетните лица да блокират и заглушават потребители, ефективни инструменти за управление на времето и безопасни системи за препоръчване, които децата могат да контролират, настройват и нулират.

Гарантиране на възрастта за запазване на неприкосновеността на личния живот

Съгласно Акта услугите и магазините за сваляне на приложения трябва да използват инструменти за удостоверяване на възрастта – например приложението на ЕС за проверка на възрастта, което не съхранява документи

за самоличност или биометрични данни и по този начин осигурява най-високо равнище на защита на личните данни.

Държавите членки ще участват активно в създаването на тази екосистема.

Освен това доставчиците на социални медии и платформи за споделяне на видеоклипове ще трябва да проверяват възрастта на потребителите при създаването на нов профил.

При съществуващи профили доставчиците трябва да преценят възрастта на потребителя въз основа на разумни пълномощни (например дата на създаване на профила, данни за кредитната карта).

Ефективно прилагане

С предложението се обръща тежестта на

доказване, като доставчиците на много големи онлайн платформи носят отговорност за доказването, че техните услуги са „безопасни още при проектирането“.

Те ще бъдат задължени да представят план за съответствие на Еврокомисията и на независим одитор, който трябва да направи задълбочена оценка на новата услуга, функция или функционалност. ЕК може да поиска от доставчика да предложи корективни мерки, ако въз основа на одиторския доклад смята, че планът за съответствие съдържа недостатъци.

Механизмът за прилагане се основава на вече изградените структури по Акта за цифровите услуги и Акта за изкуствения интелект, като използва установените механизми и натрупания експертен опит.

С предложението се въвеждат ускорени процедури за правоприлагане срещу доставчиците в случай на неспазване на Акта на ЕС за децата, при които ЕК следва да приключи разследванията в срок от 90 дни.

Следващи стъпки

Законодателното предложение беше представено на Европейския парламент и на Съвета на ЕС с оглед на започването на законодателния процес за неговото разглеждане и приемане.

Предложението се основава на доклада и препоръките на съпредседателите на специалната група по въпросите за безопасността на децата онлайн д-р Мария Мелкиор и проф. д-р Йорг М. Фегерт. Групата е съставена от над 60 експерти, включително представители на организации на гражданското общество, представители на младежта, родители, преподаватели, детски психиатри, специалисти в областта на общественото здраве, невролози и специалисти в областта на технологиите. Тя беше свикана за първи път през март 2026 г. и проведе три заседания преди представянето на доклада през юли 2026 г.

Предложението отразява и нарастващите призови сред европейците за по-голяма защита на децата онлайн – според специалното проучване на „Евробарометър“ относно цифровото десетилетие през 2026 г. 92% от европейците смятат за основен приоритет по-нататъшно укрепване защитата на децата и младите хора онлайн, независимо дали става въпрос за кибертормоз, излагане на вредно съдържание, проектиране, водещо до пристрастяване, или други рискове. **Аз-Бук**

„Днес децата ни използват най-съвременните технологии, създавани някога. Технологии, които не са разработени с мисъл за тяхното благосъстояние. С нашия Акт за децата обръщаме тежестта на доказване – платформите трябва да покажат, че са безопасни още при проектирането си. И връщаме водещата роля на родителите, като им даваме инструменти, с които да помагат на децата си да се ориентират в един по-безопасен онлайн свят.“

Урсула фон дер Лайен, председател на Европейската комисия

„С нашия Акт на ЕС за децата ние гарантираме, че нашите деца могат да се ползват от правата си онлайн – да учат, да бъдат свързани и да изследват. Ние също така даваме на родителите инструментите, с които да придружават децата си, за да се ориентират в безопасен дигитален свят. Всичко това, като се поддържа натискът върху платформите, защото те трябва да докажат, че техните услуги не вредят.“

Хена Виркунен, изпълнителен заместник-председател за технологичния суверенитет, сигурността и демокрацията

За втора поредна година на официална церемония бяха връчени Националните награди за приобщаващо образование под егидата на МОН. Целта на инициативата, организирана от Регионалния център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование – София-град, е да отличи личностите и образователните институции, които създават подкрепляща среда за всяко дете.

В този брой ви представяме Адриана Петрова, директор на Второ ОУ „Никола Йонков Вапцаров“ във Варна, което спечели наградата в категорията „Приобщаващо училище“.

Зина СОКОЛОВА

Това е най-заслужената за нас награда и признание!“ С тези думи започва разговорът ни с Адриана Петрова, директор на Второ ОУ „Никола Йонков Вапцаров“ във Варна. Когато номинират училището, тя подчертава по време на обсъждането, че заедно с нейните колеги нямат претенцията то да е на най-заслужилото в категорията.

„Далеч не сме със самочувствието, че прилагаме най-успешния модел и че нашите ученици са най-приобщени. Напротив, категорично заявяваме, че се учим всеки ден и търсим помощ и подкрепа от колеги, които вече имат различен и по-успешен опит“, казва директорката. В номинацията за наградата обаче виждат възможност да дадат гласност на добрите практики и на успешните модели, които прилагат.

„Може кажем със сигурност, че приобщаването е възможно и то се осъществява от подготвени и мотивирани училищни специалисти. От хора с променена нагласа. И се случва в нашето училище“, категорична е Адриана Петрова.

В същото време, отбелязва, че за педагогическия екип на варненското училище е по-важно да открият в какво още не успяват. Категорична е, че в училището се прилага подход, който гарантира, че всяко дете, независимо от индивидуалните му способности, социален статус или специални образователни потребности, има достъп до качествено обучение. Осигуряват се равни възможности за всички ученици, насърчават се проявите на емпатия и толерантност.

Във Второ ОУ – Варна, приобщаващото образование не е само концепция, а кауза. Чрез адаптиране на методите на преподаване, осигуряване на подходяща инфраструктура и активно включване на учители, родители и специалисти се

изгражда по-справедлива образователна среда.

Учителите вярват, че всички деца, независимо от техните способности или затруднения, произход и етническа принадлежност, религия и култура, имат право на приобщаващо образование.

Към началото на новата учебна година в училището се обучават 1163 деца и ученици. От тях 51 са със специални потребности, 38 са на ресурсно подпомагане, 15 са потърсили международна закрила, а 10 са определени като деца в риск. Има и ученици с различен етнически и религиозен произход. Но за тях не се води статистика, защото не се търси различието, а това, което обединява децата.

За приобщаващото им образование работят 113 педагогически специалисти, в това число трима ресурсни учители, двама логопеди, трима психолози и помощник на учителя. В училището е ситуиран логопедичен кабинет на ЦПЛР – Логопедичен център, Варна.

Осигурени са и адаптирани учебни материали, физическа среда и методи на преподаване, които отговарят на нуждите на учениците. Това включва достъпна среда, адаптирани санитарни помещения, специално оборудвани кабинети за ресурсно подпомагане, логопедична и психологическа подкрепа, индивидуални учебни програми, помощни средства за деца със специални потребности.

Второ ОУ е пилотно училище, в което са въведени асистиращи устройства четци за

деца с дисграфия, дислексия и дискалкулция. Същите устройства подпомагат и учениците, потърсили международна закрила при усвояването на българския език. Става дума за пилотната програма на Община Варна „Дислексията – преодолимото препятствие“, която ще продължи и през учебната 2026/2027 г., разширявайки включените училища.

През лятната ваканция училището работи и по друга общинска програма, като провежда лятно училище „Игри на предизвикателствата“ за децата на ресурсно подпомагане. Поканено е да представи опита си на международния форум „Образование на бъдещето“, организиран от Община Варна, който се провежда в края на септември. Гордост е и училищната Стратегия за подкрепа за личностното развитие 2026 – 2030, приета преди дни от педагогическия съвет.

„Смело можем да се определим като посланици на различни възможности за подкрепа. Нашият труд в тази посока дава резултати – подчертава Адриана Петрова. –

Колеги от страната ни търсят за повече информация

как да интегрират успешните модели в своя образователен процес.“

Екипът на училището прилага и различни образователни стратегии спрямо индивидуалните особености на учениците. Учебният процес е гъвкав, за да може всеки ученик да учи със собствено темпо и по начин, който е най-подходящ за него. Използват се индивидуални учебни програми, които позволяват проследяването на напредъка на всяко дете. Много ученици получават обща подкрепа за личностно развитие под формата на допълнителни часове по различни учебни предмети.

Работи се и по училищна програма за 10-минутно четене на глас от ученици, срещайки трудности с овладяването на учебното съдържание по български език и литература. Използването на интерактивни табла, образователни приложения и онлайн ресурси позволява на учителите да адаптират съдържанието спрямо нуждите на учениците.

На интернет страницата на училището има специална страница „Къде да уча след VII

клас“, където се публикува информация за седмодасници. Почти всички над 150 ученици посещават организирано Панорамата на средното образование – традиционна за Варна инициатива, представяща всички образователни институции от областта.

В училището е утвърден план за открити практики.

Учителите взаимно споделят опит, което е изключително успешна форма на учителска взаимопомощ и вътрешна квалификация. В резултат на това все повече педагози добиват смелост и представят своята работа пред родители и външни специалисти. През тази учебна година откритите практики ще се провеждат пред родители.

Тъй като школото става все по-желано – от 1058 деца и ученици през 2024/2025 г. за новата учебна година те са вече 1163, училищните психолози разработват програма за приемане и бърза адаптация на новопостъпили ученици. Чрез конкретни стъпки те плавно преминават през процесите на адаптация, в резултат на което повишават резултатите си и намират нови приятелства.

Успешно е въведен и методът на зелената химикалка, който акцентира върху вярното и добре изпълненото. Когато ученикът изписва ченгели или букви, е достатъчно да бъдат оградени няколко, които са се получили най-добре. Целта на метода е да насърчи желанието за учене, като се изгражда позитивна представа за собствения напредък. Проучвания показват, че учениците възприемат метода на зелената химикалка с голям ентузиазъм. Той не формира страх от грешки, а насърчава любопитството, тъй като чрез него се оценява знанието, а не незнанието.

Допълнителното обучение по учебни предмети е традиционна форма за подпомагане на ученици, които срещат трудности при усвояването на учебното съдържание. В началния етап на основната степен след ноември се правят обсъждания с училищния координатор и се предлага утвърждаването на план за обща подкрепа по учебни предмети. Годишно се утвърждава план и за лятна работа с изоставащи ученици.

Дейностите за превенция на насилието

включват кампании, на които училището кани специалисти по различни теми. Гост-лектори са били съдии от Апелативния съд – Варна, инспектори от III РПУ, дирекция „Превенция“ на Общината, Детска педагогическа стая, специалисти от телефон 112 и други.

Чрез Ученическият съвет различни послания достигат до учениците чрез метода „Връстници обучават връстници“. През 2026 г. са сертифицирани двама медиатори, а през следващата учебна година предстои да бъде разкрит Училищен център по медиация.

За превенция на насилието е разработен училищен проект за въвеждане на социално-емоционалното учене в класната стая, финансиран по национална програма на МОН.

Екипът има амбицията социално-емоционалното учене да се прилага в училище като самостоятелен предмет още от този септември. Включено е и в Списъка на иновативните училища за учебната 2026/2027 г. с 4-годишна иновация за въвеждане на нов авторски учебен предмет „Умения за живота“. Той започва в 5 паралелки от начален етап и всяка следваща година ще се включва по още един I клас.

В училището много държат и на активното участие на родителите. През изминалата година работи Училище за родители на децата в подготвителните групи по проект „Силен старт“. Родители присъстват и в класната стая като съведещи по време на учебни часове в дни на професиите. Родителските срещи в някои класове се провеждат в нов формат – „На чай“, „На лимонада“, под формата на тренинг. Педагогическият екип е убеден, че когато училището и семейството синхронизират усилията си, детето се чувства по-уверено.

Най-големи трудности екипът среща с родители, които не приемат, че децата им имат нужда от допълнителна подкрепа. Проблем е и липсата на ранен скрининг. Тази година е приет ученик, за който чак в VI клас е установено, че трябва да получава ресурсно подпомагане. А това е много загубено време. Педагозите са категорични, че детето трябва да получава подкрепа още в детската градина. Сега има такава разпоредба, но тя може да се приложи само след съгласие на родителите. А последната дума трябва да имат специалистите. Само така може да се окаже квалифицирана помощ на тези деца.

Снимка Олег Попов

Адриана Петрова (вляво) получава отличието в категорията „Приобщаващо училище“ от зам.-министъра на образованието и науката д-р Таян Панчева

Методът на зелената химикалка поощрява знанията

В ОУ „Н. Й. Вапцаров“ във Варна разработват успешни практики за приобщаващо образование

Добрите навици се изграждат в училище

Ученици търсят микропластмаса в козметиката и създават свои екологични продукти

За пета поредна година конкурсът „Добрите практики на фокус“ събира, описва и популяризира новаторски примери от работата на учителите в България. Организатори са фондацията „Заедно в час“ и образователният сайт reprodamate.bg. Тази година акцентът е поставен върху STEM образованието, което преобразява учебния процес, като свързва знанието с реални проблеми и решения.

Национално издателство „Аз-буки“ продължава да представя добри идеи на учители от страната, тъй като вярва, че споделянето им в педагогическата общност променя образователната система.

В този брой представяме учителя по химия и опазване на околната среда и по човек и природа инж. Дияна Караиванова от СУ „Панайот Волов“ в Шумен. Тя спечели наградата на журито за практиката си „Не на микропластмасата – скрития враг в природата“.

Снимки СУ „Панайот Волов“ – Шумен

Работата по интересни теми увлича учениците и ги учи да работят в екип

Възпитаниците на Дияна Караиванова се представят силно в конкурси и състезания

Дияна КОЧЕВА

Похапването на торта за рожден ден с пластмасова вилка едва ли би направило впечатление на повечето деца, но на учениците на инж. Дияна Караиванова със сигурност ще направи. „Госпожо, пак срещихме – казват те, когато на поредния рожден ден в училище посягат към пластмасовите прибори. – Нали сме против пластмасата, защо тогава ядем с пластмасови прибори?“

За учителката точно тези малки моменти показват, че един урок е постигнал много повече от усвояването на учебното съдържание. Децата вече разпознават проблема извън класната стая и започват сами да променят поведението си.

„Когато имат възможност да избират, те не избират пластмасата. И това много ме радва“, казва пред „Аз-буки“ инж. Дияна Караиванова.

До тази промяна се стига след работа по проекта „Не на микропластмасата – скрития враг в природата“. Практиката започва като занимание в клуба по интереси „Забавна наука“ с ученици през 2022 г. Постепенно с времето преподавателката я развива и включва в часовете по химия на седмоласниците.

В началото задачата изглежда сравнително проста – учениците трябва да открият микропластмаса. Но скоро именно техните въпроси отвеждат проекта в друга посока. „Самите ученици ме водеха към резултатите“, разказва учителката. След като установяват проблема с микропластмасата в козметични продукти, децата започват да питат какви алтернативи съществуват. Така се ражда идеята да разберат как се произвеждат сапуни и могат ли сами да създадат продукт без микропластмаса.

Практиката постепенно се превръща в STEAM проект в две части, който съчетава химия, екология, изобразително изкуство, дигитални умения и работа в екип. Преди да влязат в ролята на изследователи, седмоласниците попълват анкета за употребата и рециклирането на пластмаса. След това по-големи ученици, които вече са преминали през проекта, стават техни ментори и ги въвеждат в работата.

Класът се разделя на екипи – „Изследователи на вторична пластмаса в пясък“,

„Изследователи на първична пластмаса в козметични продукти“ и „Художествени директори“.

Едни изследват за микропластмасови частици пясък от плаж във Варна. Други поставят под микроскоп козметични продукти от

собствените си домове – шампоани, течни сапуни и скраб гелове. Последната група превръща наученото в плакати и информационни материали с екологични послания.

Сред любимите моменти на инж. Караиванова е, когато учениците донесат собствената

Инж. Дияна Караиванова: Часовете за упражнения не стигат

„Българското училище трябва да извърви още дълъг път, за да може този тип обучение да стане масово. Проблемът не е толкова в STEM центровете и средата, а във времето. Часовете по природни науки, по химия и физика са малко. Имаме задължителна учебна програма и материал, който трябва да бъде преподаден. Той е необходим, но часовете за упражнения са недостатъчни.“

Именно в тях можем да правим уроци, чрез които децата наистина да разберат наученото. Например при изработването на сапуни учениците затвърждават физичните и химичните свойства на натриевата основа. Никога не забравят как изглежда тя и факта, че при разтварянето ѝ температурата се повишава значително, както и процеса осаждане.

Но това е само един урок. Бих искала да имам още часове за упражнения, в които да мога да създам други подобни уроци. Не мисля, че на учителите им липсва желание. Просто са много притиснати.

Разбира се, въпросът е сложен, защото всеки преподавател би искал повече часове, а програмата на децата и без това е много натоварена. Това е проблем, който отделният учител може да се опита да подобри чрез реорганизация на часовете си, но не и да реши глобално.“

си козметика и я погледнат под микроскоп. „А, тука има нещо!“, обикновено реагират те. Тогава започва истинското разследване. Започват да четат етикетите, търсят непознати вещества и се опитват да разберат какво всъщност използват всеки ден.

„Тогава идва шокът по лицата им: „Значи, когато се мия с този продукт, замърсявам водата?“ – питат те, а тя им отговаря положително. И в този момент става истинската промяна – учениците започват да мислят как могат да помогнат на природата чрез своите действия.“

Работата по училищния проект не приключва с откриването на проблема. След него следва въпросът „А сега какво ще правим?“. Отговорът отвежда седмоласниците до производството на сапун. Те се запознават с технологията, работят с различни мазнини, използват електронен калкулатор, създават собствени рецепти, избират аромати и произвеждат сапуни по т. нар. студен метод. Готовите продукти използват и за училищния коледен благотворителен базар, а след това организират работилница, в която предават наученото на свои съученици. Така урокът по химия постепенно се превръща и в урок по гражданска отговорност.

За инж. Караиванова екологичното образование трябва да започва много преди децата да стигнат до химичните формули. „Образованието трябва да започва още от детската градина. Обучението на децата да рециклират, е нещо, което те трябва да усвоят още преди да разберат как да държат химикалката в час“, категорична е моята събеседничка.

Според нея не е достатъчно децата просто да знаят кой отпадък в кой контейнер се изхвърля. Важно е постепенно да изградят навици, които да се превърнат в част от начина им на живот. И резултатът вече се вижда. Учениците не само внимават какво използват, но започват сами да търсят следващия проблем, който могат да изследват. Често се обръщат към нея с думите: „Сега какво? Накъде ще се насочим? Какво е следващото?“.

„В даден момент започват сами да гледат и да търсят идеи за проект. И точно това е радостното“, споделя инж. Караиванова.

В заниманията по интереси „Забавна наука“ работата продължава и с други екологични предизвикателства. Учениците разработват перилни препарати от кестени и бръшля и представят проектите си на състезания.

В две поредни години възпитаници на инж. Караиванова печелят първи места на Международния екологичен форум в Сребърна – първо с проекта за микропластмасата, а след това и с разработката на течен перилен препарат от бръшля и кестени.

Самата тя влиза в класната стая след професионален път като инженер-химик. Решението да смени професията, идва, когато собствената ѝ дъщеря започва да изучава природни науки в училище. Инж. Караиванова открива колко много ѝ харесва да обяснява, да показва и да търси заедно с детето отговорите. „Може би винаги съм искала да бъда учител“, признава тя. Има и още една причина – вижда, че много млади хора приемат природните науки като трудни, далечни и ненужни. Затова решава, по собствените ѝ думи, да бъде „пратеник на науката“ и да покаже, че тя е не само интересна, но и необходима. Това е и философията зад „Не на микропластмасата“.

За Караиванова няма смисъл ученикът просто да запомни поредната формула. Той трябва да разбере защо му е необходима. „Децата трябва да видят, да пипнат, да осъзнаят, да бъдат вътре в проблема и сами да потърсят решение“, казва учителката. Тогава и въпросът „За какво ми е химията?“ започва да получава своя отговор.

Факултетът по фармация на Бургаския държавен университет „Проф. д-р Асен Златаров“ посрещна първия си випуск бъдещи магистър фармацевти. Преди дни беше поставено началото на академичната година за първокурсниците.

Студентите приветстваха ректора проф. д-р Сотир Сотиров и и.г. декана на Факултета по фармация проф. д-р Емил Христов, г.ф.

Дона МИТЕВА

Сред официалните гости бяха народният представител и преподавател в Университета проф. Румяна Янкова, областният управител Дико Диков, кметът на община Бургас Димитър Николов, зам.-кметът Михаил Ненов, Мария Куманова – директор „Демографски политики, мониторинг и координация“ в Община Бургас, и представители на фармацевтичната индустрия.

„Пожелавам на Факултета по фармация да изгради свой силен академичен облик, да развива наука и образование на високо ниво и след години с гордост да погледнем назад към деня, когато всичко започна с този първи випуск“, бяха думите на ректора проф. Сотиров.

Димитър Николов се обърна към присъстващите: „Това е исторически момент за целия Бургаски регион, който е резултат от усилията на много хора. Убеден съм, че вие ще бъдете най-добре подготвените фармацевти в България, защото сте първопроходци и защото вашият малък, стегнат колектив ще получи цялото внимание на своите преподаватели. По морски да ви кажа „Попътен вятър!“, защото вие вече сте морски хора“.

Областният управител Дико Диков благодари на първокурсниците за доверието да предпочетат БДУ, и гарантира, че в лицето на областната администрация те ще срещнат подкрепа за всички свои професионални инициативи.

В последните години Бургас видимо променя мястото си на картата на българското висше образование. Ако в началото на 90-те години градът е разполагал с един основен университет, днес академичната му среда включва два самостоятелни университета и пет филиала на висши училища от столицата.

През тази година към вече утвърдените структури се присъединиха Националната музикална академия „Проф. Панчо Владигеров“ и Лесотехническият университет.

По данни на Община Бургас през учебната 2024/2025 г. в града са се обучавали 5533 студенти. По-новите данни за 2025 г., публикувани от кмета Димитър Николов, показват вече 6673 студенти в четирите основни висши училища и филиала на НХА, за които са посочени съпоставими данни – ръст от 11,5% за година.

Бургаският свободен университет – началото на новата академична история

Един от големите повратни моменти за образователната инфраструктура на града е 18 септември на далечната 1991 г., когато Великото народно събрание дава статут на висше училище на Бургаския свободен университет. Така той се превръща в едно от първите три частни висши училища в България.

Университетът развива направления в правните, социалните и стопанските науки, хуманитаристиката, информатиката и техническите науки.

Последните данни показват и сериозно нарастване на неговата общност – от 2601 студенти през 2024 г. на 2833 през 2025 г.

Само през академичната 2025/2026 г. БСУ съобщава за над 1500 новозаписани студенти в 10 бакалавърски и 28 магистърски програми. Университетът отчита и 200 чуждестранни студенти от различни държави.

Особено важно за международното позициониране на Бургас е участието на БСУ като съзуредител на EUNICoast –

Европейския университет на островните, пристанищните и крайбрежните територии. Алиансът обединява 13 висши училища и около 100 000 студенти. А Бургаският свободен университет е единственият представител на Черноморския регион. Университетът координира дейностите по разпространение и оценка на въздействие и ръководи изследователския център за синя кръгова икономика, пристанищна логистика и устойчив морски туризъм.

По повод отбелязването преди броени дни на 35-ата годишнина на висшето училище президентът на БСУ проф. д-р Петко Чобанов беше удостоен с най-високото държавно отличие – орден „Св. св. Кирил и Методий“, I степен.

Държавното висше училище – от химическо образование до голям многопрофилен университет

Историята на сегашния Бургаски държавен университет „Проф. д-р Асен Златаров“ започва от подготовката на кадри за химическата индустрия, но днес структурата му е много по-широка. В нея вече има медицинско, педагогическо, техническо, природонаучно и бизнес образование.

През 2019 г. е разкрит Медицински

Бургас разширява присъствие на академичната карта

Портфолиото нараства от два университета до център, в който свои структури вече имат и две столични висши училища и трите национални академии по изкуствата

Снимка БСУ

Събитията, посветени на 35 години от създаването на Бургаския свободен университет, са под патронажа на президента на Република България Илияна Йотова

Последната напълно съпоставима публична справка е за 2025 г. – 6673 студенти в четирите висши училища и филиали в Бургас, при 5984 през 2024 г. Увеличението спрямо 2023 г. е 17%.

факултет. Университетът има три колежа – Технически, Медицински и по туризъм. Обучават се над 3000 студенти годишно в широк спектър от професионални направления.

През февруари 2025 г. година Народното събрание официално го преименува от Университет „Проф. д-р Асен Златаров“ на Бургаски държавен университет „Проф. д-р Асен Златаров“. В мотивите бе посочено, че промяната отразява разрастването на висшето училище и неговата разпознаваемост като университет със седалище в Бургас. В подкрепа – само за година студентите му са се увеличили от 3244 през 2024 г. на 3648 през 2025 г.

През тази година развитието му продължава и извън областния морски град. С решение на Народното събрание е открит филиал на БДУ в Добрич за обучение на медицински сестри с първоначален прием от 15 студенти и перспективен капацитет до 60.

2018 г. – първият голям филиал идва край морето

След БСУ нова страница в академичната история на Бургас е откриването на филиала на Националната художествена академия. Филиалът е създаден с Постановление на Министерския съвет от

5 февруари 2018 г. и е първата териториална образователна структура на Академията извън София. Базата е в Магазия 1 на Бургаското пристанище.

Първата академична година там започва с 42 студенти. Те се обучават в направления като живопис, графика, книга и илюстрация, плакат и визуална комуникация, моден дизайн и магистърски програми. През 2024 г. студентите във филиала са вече 114, а година по-късно достигат 128.

2023 г. – в Бургас идва Софийският университет

В началото на януари 2023 г. Министерският съвет приема решение за разкриване на филиал на Софийския университет „Св. Климент Охридски“ в Бургас. Първата академична година започва през есента на същата година. Филиалът започва с ограничен брой програми, но разширяването е бързо. През учебната 2024/2025 г. броят на обучаваните вече се доближава до 100.

Днес в Бургас се провежда обучение в направления като история, география, педагогика, музикално и танцово изкуство и теология. А магистърски програми се предлагат от Историческия и Геолого-географския факултет, както и от други звена на най-старото ни висше училище.

През 2025 г. филиалът добавя и бакалавърски програми с изучаване на японски и китайски език. През новата академична година разкрива и още една бакалавърска програма – „Методика на обучението по корейски език“.

Михаил Ненов – зам.-кмет „Образование, здравеопазване, социални дейности и младежки политики“, определя значението на филиала на Софийския университет

Снимка Община Бургас

Откриването на Факултета по фармация в Бургаския държавен университет е резултат от дълг институционален път и последователните усилия на академичното ръководство, местната власт и представители на държавните институции

така: „Присъствието на филиал на най-големия и авторитетен университет в страната дава заявка, че Бургас създава перспективна среда за развитието на висшето образование. Дълбоко съм убеден, че това беше решителната стъпка в процеса на привличане и на останалите университети да разкрият свои звена в Бургас. Само три години след създаването на филиала на Софийския университет имаме три нови филиала – на Театралната и Музикалната академия и на Лесотехническия университет, а филиалът на Минно-геоложкия университет е на финалната отсечка на акредитационната процедура и ще отвори врати през следващата академична година. По този начин Бургас се утвърждава като университетски град и притегателен център за младите хора“.

Националната академия за театрално и филмово изкуство официално откри своя филиал в Бургас в края на септември 2025 г. Събитието събра представители на академичната общност, местната власт, духовенството, преподаватели, студенти и гости, като отбеляза значим исторически момент както за Академията, така и за културната карта на страната.

2026 г. – академичната карта се разширява още

През тази година Бургас привлича и две нови висши училища. Първо Националната музикална академия „Проф. Панчо Владигеров“ откри филиал в града. Възщност това е и първата териториална структура на Академията извън София.

Предвиденият капацитет е до 120 студенти, а първият прием за академичната 2026/2027 г. е за 25 души. Предлагат се специалности като класическо, поп и джаз и фолклорно пеене, китара, кавал, гайда, гъдулка, тамбура, както и фолклорна хореография и балетна педагогика.

Лесотехническият университет също откри филиал в Бургас през тази година. Предвиденият капацитет е до 280 студенти. В първоначалния прием са включени „Ландшафтна архитектура“, „Горско стопанство“ и „Технология на дървесината и мебелите“. Към август вече са записани 9 студенти в „Ландшафтна архитектура“ и 5 в „Горско стопанство“, а обучението започва на 23 септември.

Особеното при филиала на Лесотехническия университет е партньорството с Бургаския държавен университет – при базови дисциплини като математика, физика, химия и информационни технологии ще се използват неговата материална база и преподавателски ресурс, докато специализираната подготовка остава по програмите на ЛТУ.

Според зам.-кмета Ненов разкриването на филиали на трите академии по изкуствата затваря цикъла на обезпечаване на кадри за творческите индустрии, тъй като след София и Пловдив Южното Черноморие има най-интензивна културна продукция.

Снимка БСУ

Момент от откриването на първата академична година на филиала на Софийския университет „Св. Климент Охридски“ в Бургас

Снимка НАТФИЗ

Първото разширение на НАТФИЗ извън София е в Бургас – ключова стъпка към децентрализация на висшето образование в изкуствата и утвърждаване на морския град като културен и творчески център

„Това обаче не е достатъчно за реализирането на цялостната стратегия на Община Бургас да се утвърди като втори академичен център след столицата, като в същото време, създава възможности за развитие на висококвалифицирани специалисти в ключови за региона области“, казва той.

Именно като част от тази стратегия трябва да се разглежда присъствието на Лесотехническия университет. Двете направления – „Ландшафтна архитектура“ и „Горско стопанство“, отговарят на конкретни икономически нужди, от една страна, като осигуряват специалисти по развитие на градските зелени системи и облика на парковите пространства на хотелските комплекси, а от друга – подготвят експерти по управление и опазване на

горските територии, които са застрашени от климатичните промени и ежегодните пожари.

Не бива да се забравя, че 40% от територията на Община Бургас е защитена от „Натура 2000“ и в същото време, граничи с най-големия биосферен резерват в страната – Странджа планина.

„По същия начин откриването на филиал на Минно-геоложкия университет със специалности в сферата на проучването, добива, обработката и транспорта на газ и нефт отговаря на тенденциите за осигуряване на собствени енергийни ресурси в черноморския шелф, което в настоящата ситуация е въпрос на енергийна независимост и национална сигурност“, добавя Ненов.

Следващата стъпка – общ студентски кампус

Разрастването на висшето образование вече поставя и въпроса за общата инфраструктура. Община Бургас започна изграждането на споделен студентски кампус в новия квартал „Хоризонт“, който да се използва от студентите от различните висши училища и университетски филиали.

Проектът включва общежития, помещения за преподаватели, научни лаборатории, лекционни и учебни зали, спортен и учебно-телен център, разположени върху терен от 26 декара. Финансирането е комбинирано – европейски програми, държавен бюджет и общинско участие.

По обявения график до края на 2026 г. трябва да бъдат завършени две от сградите – предназначените за студентски общежития и жилища за преподаватели. Останалите части от комплекса ще се реализират поетапно.

Необходимостта от подобна инфраструктура е пряко свързана с увеличаването на студентската общност в Бургас.

„Иновативният кампус не е просто инфраструктура, която да осигури материална база за новите висши училища на територията на Бургас. Неговата стратегическа цел – и именно тук е истинската иновация, е да преодолее съществуващото разделение между академичните институции и да ги стимулира да обединяват ресурсите си, като създават съвместни програми, които да отговарят на нуждите на бизнеса“, подчертава Ненов.

Според него това е важен аспект от функционирането на кампуса – като връзка между висшето образование и икономическите оператори с цел развойна дейност и внедряване на научни открития в реалната бизнес среда, насочено към интелигентно повишаване конкурентоспособността на региона и страната.

Към общата академична инфраструктура на Бургас трябва да се добави и планираният археологически кампус в парк „Минерални бани“, който е част от концепцията за развитие на археологическия и термален комплекс „Акве калиде“.

Младите предпочитат Бургас

Университетската картина на Бургас се промени в рамките на по-малко от десетилетие – от град с два основни университета към академична среда, в която вече присъстват изкуство, музика, история, педагогика, теология, медицина, технологии, горско стопанство и ландшафтна архитектура.

Изгради се пълноценна университетска система, свързана с потребностите на града и с ясна регионална логика. Това означава в близко бъдеще местната икономика да получава подготвени млади кадри. А висшите училища да бъдат партньори на общината, бизнеса, културните институти и социалните услуги.

Откриваща се тенденция е, че голяма част от студентите във филиалите идват от различни градове на страната, дори и от София, където са седалищата на тези университети. А това показва, че Бургас става привлекателно място за млади хора.

Във Факултета по медицина към държавния университет обучението се радва и на интерес от страна на чуждестранни студенти, чийто брой вече е 200. В Бургаския свободен университет пък всяка година посрещат близо 100 чуждестранни студенти.

По думите на зам.-кмета Ненов висшите училища полагат усилия за изграждането на местен академичен капацитет. В същото време и споделят човешките си ресурси, в процеса на което се зараждат и нови програми. Пример за това е новата магистърска програма „Артстъкло – витраж“. Тя се реализира само в Бургас чрез партньорство между НХА – Филиал Бургас, и Бургаския държавен университет.

Формулата за успеха край морето е: доказана нужда, академичен капацитет, база за практическо обучение и участие на работодатели. Разбира се, самото откриване на специалност не означава автоматично нова работна ръка и решаване проблема с недостига на кадри. Целта е студентът да види перспектива за качествена работа и

Министър Георги Вълчев откри академичната година в Лесотехническия университет

Снимка Пресцентър на МОН

„Когато един университет се премери много добре в своите силни страни, той може да върви уверено напред, да надгражда и да се превръща в лидер в своите професионални направления. Лесотехническият университет показва точно това през годините.“ Това заяви министърът на образованието и науката проф. Георги Вълчев при откриването на новата академична година в Лесотехническия университет, съобщава Пресцентърът на МОН.

Той призова студентите да се радват на младостта си, да се веселят и да работят, но да не превръщат работата в основно занимание по време на следването, а да отделят достатъчно време за учене.

„В тези години полагайте основно труд в аудиториите, в залите, в лабораториите, в практиките, които ще водите. Надявам се в следващите години да усетите магията на академизма, да усетите как неусетно ще израснете като хора, като характери, като пълноценни граждани на това общество. Защото във вашите ръце ще се намира едно от най-големите национални богатства на България – гората“, обърна се министър Вълчев към студентите.

Академичната общност и гостите поздравиха и председателят на Народното събрание Михаела Доцова. Тя отбеляза, че България има уникална природа и опазването ѝ зависи единствено от нас.

„Политиките по опазване на околната среда стават все по-съществени в цялостния процес на управление не само на държавата, но и на икономиката. Колкото по-чиста е българската природа, толкова по-силно ще бъде нашето общество“, подчерта Михаела Доцова.

Председателят на парламента поздрави първокурсниците и отбеляза, че те са си избрали поприще, което е мисия.

По време на откриването на новата академична година ректорът доц. Христо Михайлов връчи студентските книжки на първокурсниците, приети с най-висок бал.

На тържеството присъстваха и ректори на висши училища, представители на бизнеса, председателят на Националното представителство на студентските съвети в България Ангел Стойков, представители на изпълнителната власт, работодателски организации и браншови съюзи. **АЗБУКИ**

ЮЗУ „Неофит Рилски“ посрещна първокурсниците

Снимка ЮЗУ

Югозападният университет „Неофит Рилски“ даде начало на новата академична година с тържествена церемония. Неин гост беше заместник-министърът на образованието и науката проф. Сеня Терзиева. По традиция празникът започна с поднасяне на цветя пред паметника на Неофит Рилски.

„Университетът е много повече от място за придобиване на знания и професионална квалификация. Той е пространство за свободна мисъл, научно търсене и създаване на идеи, в което младите хора изграждат увереността и уменията да поемат отговорност за собственото си развитие и да допринасят за обществото“, каза зам.-министърът на тържеството.

„Не се стремете само да завършите, стремете се да научите. Не се страхувайте да задавате въпроси. Не се страхувайте да грешите. Университетът е мястото, където човек трябва да има смелостта да си признае, че не може да знае всичко, но чрез любознателността може да намери и да търси решение на съответния проблем и на съответната задача“, каза в словото си ректорът на висшето училище проф. Николай Марин.

Той подчерта, че Югозападният университет ще продължи да следва своята мисия, отразена в мотото „Знание за бъдещето“.

Приветствия към студентите и техните преподаватели отпразвиха кметът на община Благоевград Методи Байкушев, Неврокопският митрополит Серафим и кметът на община Гоце Делчев Владимир Москов, който получи почетен плакет от ректора проф. Марин.

Емоционално обръщение от името на първокурсниците направи Соня Манова, студентка в специалност „Българска филология“.

По време на церемонията ректорът проф. Марин връчи книжките на приетите с най-висок бал първокурсници, сред които и Рукине Иляз – първата студентка, записала се в новата специалност „Лекарски асистент“. **АЗБУКИ**

Нови изследователски висши училища

Предлага се още два университета да имат този статут в следващите четири години

Лесотехническият университет в София и Университетът по хранителни технологии в Пловдив се включват в Списъка на изследователските висши училища за 2026 г. Това е записано в проект на Решение на Министерския съвет за приемане на актуализирания Списък, публикуван за обществено обсъждане. По този начин в него вече ще има 14 висши училища.

Съгласно Закона за висшето образование, за да бъде определено за изследователско и да бъде включено в Списъка на изследователските висши училища, дадено висше училище трябва да дава значим принос за развитието на важни обществени области чрез върхови научни изследвания и има високи резултати от научноизследователската дейност. Статутът се дава за срок от 4 години.

Последният Списък е актуализиран с Решение 89 на Министерския съвет от 26 януари 2026 г., като включва 12 висши училища.

Списъкът на изследователските висши училища се актуализира всяка година по предложение на министъра на образованието и науката и след искане за включване в Списъка от ректора на съответното висше училище след решение на Академичния съвет.

За три висши училища от Списъка – Русенския университет, Тракийския университет и МУ – Плевен, четиригодишният срок на получения статут изтече през 2026 г., поради което те отново подават заявления за включване. Освен тях желание за този статут са заявили от Лесотехническия университет и Университета по хранителни технологии.

Оценката на резултатите на висшите училища е извършена от междуведомствена комисия с представители на МОН, Министерството на иновациите и дигиталната трансформация, Българската академия на науките и Селскостопанската академия.

Методиката за определяне на изследователските висши училища включва няколко показателя за оценка: научни

Снимка УХТ

Междуведомствена комисия предлага Университетът по хранителни технологии в Пловдив и Лесотехническият университет да бъдат включени в Списъка на изследователските висши училища

резултати, видими в международните бази данни Scopus и Web of Science – публикации, монографии и цитати; продукти на интелектуалната собственост – патенти, заявки за патенти, полезни модели, сортове растения и породи животни. Така университет, оценен с не по-малко от 8000 точки, се включва в Списъка на изследователските висши училища.

Комисията представя на министъра на образованието и науката доклад, съдържащ анализ на направените оценки и предложение за актуализиране на Списъка с изследователските висши училища за 2026 г., в която са включени Софийският университет „Св. Климент Охридски“, четирите медицински университета в София, Варна, Пловдив и Плевен, Пловдивският университет „Паисий Хилендарски“, Техническият университет – София, Русенският университет „Ангел Кънчев“, Химикотехнологичният и металургичен

университет, Бургаският държавен университет „Проф. д-р Асен Златаров“, Тракийският университет – Стара Загора, Югозападният университет „Неофит Рилски“ – Благоевград, Лесотехническият университет и Университетът по хранителни технологии – Пловдив.

Висшите училища, определени в Списъка, се отличават с утвърден научноизследователски профил и устойчив капацитет за осъществяване на качествена научна и развойна дейност. Съчетаването на образователния процес с активно участие в научни изследвания създава среда, в която студентите и докторантите могат да развиват практически умения за работа с научна информация, критичен анализ и генериране на ново знание. Научните резултати на тези висши училища се характеризират с добро съотношение между продуктивност, качество и международна видимост, се посочва в проектодокумента. **АЗБУКИ**

Светът на децата в печата на XX век

Изложба на Националния етнографски музей към БАН поставя въпроси за днешната им среда чрез посланията на съвременните медии

Страницата подготви
Петя НИКОЛОВА

На своите 20 и няколко години Мария Боянова със сигурност е имала по-различно детство от това, за което е прочела в печатните медии на XX век. Казва обаче, че отдавна се интересува от темата и вече си е изградила реална представа за живота на хората в миналото. Като уредник в Националния етнографски музей (ИЕФЕМ – БАН) и част от екипа, работил по изложбата „Детството, отразено в печатните медии на XX век“, е разбрала, че децата се вълнуват от едни и същи неща независимо в какъв период израстват.

„XX век се характеризира с повече пространство за игра навън, но в същото време – с необходимост да се компенсира с въображение онова, което не може да се види или да се докосне. Днес е точно обратното – децата са повече затворени вътре, но пък имат по-голям достъп до много повече неща. През всеки период обаче децата се вълнуват от истории, приказни светове и интересни герои. Винаги са настроени приключенски и проявяват интерес към играчките. Просто наличността и средата тогава са били различни“, споделя Мария за „Аз-буки“.

На пръв поглед, изложбата, която Етнографският музей открива на празника на София, само два дни след първия учебен ден, е необичайна. И като характер, и като художествено оформление. Боянова я определя като камерна. Няколкото апликирани куба, разположени един над друг върху ос в малкото фоайе на музея, присъстват ненапатливо като експозиция. Зад тях обаче стоят изследване, проучване и наблюдения на екип от четирима души.

Изложбата е създадена по проекта „Представи, ценности и нагласи относно детството, отразени в печатните медии в България през XX век. Социокултурни аспекти“, финансиран от Фонд „Научни изследвания“, чийто ръководител е гл. ас. д-р Радина Илиева. Тя е и куратор на изложбата, върху която работи в екип с гл. ас. д-р Стамен Кънев, уредника Мария Боянова и дизайнера Десислава Васова.

„Показваме света на детето и образите, чрез които то е представено в печата на XX век, по теми: училища и образование, здраве и физкултура, игри и въображение, облекло и външен вид... Обобщили сме резултатите от нашите изследвания върху прегледани печатни издания и сме извадили фрагменти, изрезки от вестници и списания, заглавия и лозунги, които са ни направили впечатление. Текстовият материал е съпроводен не само от снимки и илюстрации, но и от експонати от колекцията на нашия музей – детски играчки“, разказва Мария.

Но освен да видят старите детски играчки, децата ще могат да поиграят и на редактори. Към изложбата е създадена образователна програма, специално разработена за малките, която ги поставя в ролята на редактори, които взимат решение в създаването на списание за техните връстници.

Образователната програма е общодостъпна и е под формата на работен лист, чрез който в залата деца и родители имат възможност да работят самостоятелно.

Според екипа, работил по проекта, експозицията разкрива не само всекидневието на децата през XX век, но и богатото наследство от периодични издания, теми,

Снимки Авторът

Момент от изложбата

Мария Боянова,
уредник и част от екипа
на изложбата

обществени дебати и практически насоки, които тогава са посвещавали на детството и възпитанието.

„Това – казват те, – дава възможност да надникнем в света на нашите родители и да си зададем важни въпроси за настоящето: какво е детството днес, какви послания носят съвременните медии и какъв свят изграждаме за бъдещите поколения.“

Заинтригуван от оригиналното художествено оформление на изложбата, посетителят, спирал се да разгледа въртящите се кубове, ще узнае, че в миналото е имало „дрехарница“ и „здравен детски дом“. Вероятно ще се изненада, че захарта по онова време е препоръчвана за малките като благоприятна за тяхното развитие, а на хапката, поднесена от чужда ръка, се поставя внимание, защото би могла да носи зараза.

„В изложбата не са изрично упоменати детски издания, но в хода на изследванията си използвахме различни такива. Не само такива, които са били насочени към жената и домакинята, защото в тях се откриват много материали, засягащи децата и техния свят, но и чисто детски издания. От първата половина на XX век например това са „Барабанче“, „Детска радост“, „Детски труд“, „Детски свят“, „Детска мисъл“, а от втората половина,

през социализма – в. „Септемврийче“, сп. „Славейче“ и други“, уточнява Боянова.

Любопитно е да се отбележи, че „Барабанче“, което е детско литературно вестник с илюстрации, излизало в периода 1938 – 1940 г. в София, има интересното подзаглавие „Весел седмичен вестник за деца и юноши“.

Месечното литературно и илюстровано списание „Славейче“ пък се издава от Съюза на българските писатели и Министерството на народната просвета от края на 1956 г.

„Самият проект включваше и работа на терен. Докато разговаряхме с хора, които са ползвали печатни медии от миналия век и споделяха спомени от детските си години, ни направи впечатление, че децата през XX век не са ползвали единствено и само детски списания и вестници, а още от ранна възраст са се интересували и от литература за възрастни, включително периодична. Особено любимо е било списание „Космос“. Сякаш тогавашните деца са надраснали възрастта си и отрано са имали подхранено любопитство към света, който ги заобикаля“, споделя впечатленията си Мария.

Изложбата „Детството, отразено в печатните медии на XX век“ може да бъде посетена в Националния етнографски музей в София до средата на октомври. По повод 120-ата годишнина на Музея всеки уикенд през септември от 10 до 12 ч. посещенията са безплатни.

Посетителите могат да преживеят в момента и един интересен преход между минало и настояще, да направят своеобразна разходка в пространство и време, защото точно в края на обиколката, след експозицията за детството, ги посреща Слънчевата система. Слънцето, Земята и Луната осветяват пътя и водят напред – към звезди и съзвездия, към загадките на Вселената. Всичко това е част от изложбата „Звездното небе – митология и наука“, към която Етнографският музей представя и най-новото си книжно издание – едноименен албум-каталог.

Кръжок по физика за любители на науката

И през тази учебна година Физическият факултет на Софийския университет „Св. Климент Охридски“ предлага занимания за любителите на науката сред учениците. Кръжокът по физика, който се провежда в експерименталната лаборатория за работа с учители и ученици на Факултета, започва на 1 октомври.

Всеки четвъртък от 10 ч. сутрин и от 16 ч. следобед в рамките на 90 минути учениците ще наблюдават и лично ще участват в демонстрации на експерименти, които бележат пътя на човешкото познание и развитието на физиката като наука.

Една от основните цели на кръжока по физика е да провокира интереса към изучаването на физичните явления, да създава умения, които са приложими на практика, и да предразположи заинтригуваните към избор на технологични професии.

Учениците могат да избират между два модула. И двата са безплатни и са подходящи за възрастта между VIII и XII клас. Участниците в модул 1 ще правят основните експерименти, предвидени в учебните програми, както и много извън тях, обхващащи различни области – електричество и магнетизъм, оптика, термодинамика, механика и други.

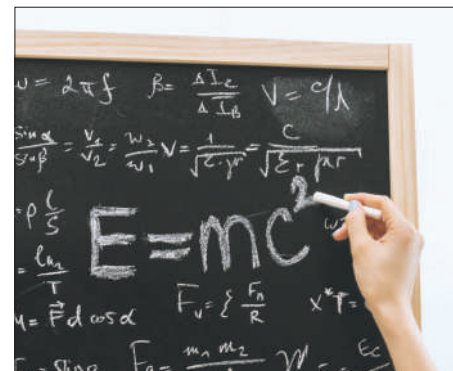
Модул 2 е за по-напреднали.

„Ще започнем с основни експерименти с постояннотокови и променливотокови електрични вериги и приложенията им. Ще се запознаем с работата на токоизправители, генератори на сигнали, осцилоскопи и други уреди. Ще продължим с експерименти от различни области на физиката, изискващи по-задълбочени знания. Този модул е особено подходящ за участвалите през минали години в кръжока“, казват от Физическия факултет.

Като разпространяват информацията за стартиращия кръжок до училищата в страната, преподавателите се надяват да предизвикат любознателните и да продължат успешно да усъвършенстват уменията на учениците, предоставяйки им уреди и апаратурата на експерименталната лаборатория.

„Не се изисква специална подготовка, а само желание и любопитство“, казват те и канят всеки, който се интересува от физика, да ги посети на място, във Физическия факултет в София или да заяви участие на електронния адрес на Факултета – <https://www.phys.uni-sofia.bg/>.

Заниманията ще продължат до края на май 2027 г., като освен с любопитни теми учениците ще се срещнат и с интересни лектори – преподаватели, но и студенти. През 2025 г. например презентация по темата за корабните дири (характерните V-образни следи зад движещи се във вода обекти), които изглеждат като нещо съвсем просто, но крият изненадващо богата физика, изнася Александра Петкова, тогава студентка в I курс. Момичето е носител на първа награда на престижния европейски конкурс за млади учени (EUCYS) и на световния конкурс Regeneron ISEF в категория „Физика и астрономия“. С разработката си, свързана с теорията на Келвин, печели вниманието не само на българските, но и на световните медии.

Университет на 8000 км от дома

Михаела Димитрова учи с пълна стипендия
в Китай и разказва за първите си седмици там

Близо 49 милиона студенти. Над 3000 висши училища. Студенти от почти всички държави по света. Шест китайски университета сред първите 100 в света. Образователна връзка с България, започнала само година след създаването на Китайската народна република. Заг тези числа обаче винаги стои нечий първи ден. За Михаела той започва на летището в Шанхай.

Септември и октомври са месеците, в които светът отново започва училище. Милиони млади хора сменят град, квартира, приятели, понякога държава, език и дори писменост. За един първокурсник това може да означава влак от Бургас до София. За група – самолет до Лондон, Берлин или Амстердам. А за Михаела означава почти 8000 километра от Перник до Шанхай и преход от кирилицата към свят, чийто център са телефонът, QR кодовете и няколкостотин китайски йероглифа.

Асен ВЕЛИНОВ*

Нейната история е лична, но мащабът зад нея е огромен. През 2025 г. Китай има 3167 висши училища и близо 49 милиона студенти във всички форми на висшето образование. Само в Шанхай има 69 висши училища, над 600 000 студенти в бакалавърски и професионални програми и още над 280 000 магистри и докторанти.

В класацията QS за 2027 г. шест университета от континентален Китай вече са сред първите 100 в света. Два от тях са именно в Шанхай: Fudan University е №26, а Shanghai Jiao Tong University №36.

Образователната глобализация на Китай работи и в двете посоки. През 2025 г. 570 600 китайци заминават да учат в чужбина, а почти толкова – 535 600, се връщат след образование зад граница.

Официалната китайска статистика отчита 271 064 международни студенти във висшите училища на страната през 2024 г. Китай вече привлича чужденци не само с китайския език и култура. Сред международните студенти все по-видимо място заемат медицината, инженерните и природните науки, икономиката и управлението. Още през 2018 г. медицината и инженерните науки са съответно първият и вторият най-популярен избор сред чуждестранните бакалаври. Картата на чуждестранните студенти в Китай също е интересна. Почти шест от всеки десет идват от Азия, а Африка изпраща повече студенти от Европа. Сред най-големите групи са студентите от Тайланд, Пакистан, Индия, Казахстан и Виетнам.

Китайските стипендии са видима част от международната образователна политика на страната, но далеч не всички чуждестранни студенти учат с такава подкрепа. По данни на китайското министерство на образованието от 2025 г. около 9% от международните студенти получават държавна стипендия. Почти две трети от тях са магистри или докторанти, а повече от половината учат инженерни, природни, аграрни или медицински специалности.

За България историята на образователен обмен с Китай започва рано. Когато новосъздадената Китайска народна република приема първата си група чуждестранни студенти през 1950 – 1951 г., те са само 33-ма от пет източ-

ноевропейски държави. Петима са българи. Именно в началото на 50-те години започва и организираното преподаване на китайски език на чужденци, а през 1952 г. Китай изпраща едни от първите си преподаватели по китайски в чужбина именно в България. Това не е случайно. България е втората държава в света, признала Китайската народна република през 1949 г.

Седем десетилетия по-късно китайският вече трудно може да се нарече екзотичен език в българското образование. Началото е още през март 1953 г., когато китайският лингвист Джу Дъси започва да преподава в Софийския университет „Св. Климент Охридски“, а според тогавашните сведения лекциите му посещават около 500 студенти. През 1991 г. „Китайстика“ става самостоятелна специалност в Софийския университет. Следва и разрастване извън една университетска катедра. Днес китайски се изучава в бакалавърски програми в Софийския, Пловдивския, Великотърновския и Югозападния университет, включително в специалности, които подготвят бъдещи учители по китайски.

Към университетското обучение постепенно се добавя и цяла мрежа около езика. През 2006 г. в Софийския университет е създаден първият Институт „Конфуций“ на Балканите, а през 2012 г. втори отваря врати във Великотърновския университет „Св. св. Кирил и Методий“. Още през 2016 г. Софийският университет отчита около 20 български училища, в които се преподава китайски. По-новите числа показват колко се е разширила мрежата. През 2024 г. само Институтът „Конфуций“ във Велико Търново провежда обучение по китайски език и култура в над 60 образователни институции в 20 града, с повече от 3000 регистрирани ученици и студенти през учебната 2023/2024 г.

Но големите числа имат един недостатък. Те са много добри в това да покажат колко голям

е Китай, и почти безполезни в обяснението какво е да пристигнеш там на 19 години. Статистиката не казва какво е да кацнеш сам в 37-градусовата влажна жегата на Шанхай, да последваш тъпата през летището, защото не знаеш накъде да тръгнеш, да се качиш в такси, което ти прилича на лимузина, и още същия ден да срещнеш в асансьора робот, дошъл да достави нечия вечеря. Не казва и колко бързо разбираш, че без китайски телефонен номер половината ти нов живот отказва да се „отвори“.

Нито пък статистиката предупреждава, че някъде между визата, общежитието, медицинския преглед и първия учебен ден можеш да получиш и ново име. Михаела пристига в Китай като Михаела, но скоро открива, че за преподаватели и състуденти вече е 丁小米, Ding Xiǎomǐ, име, в което от „Михаела“ е останало едно „ми“, а 小米 буквално означава „просо“ или „малко оризче“.

Казват, че след седмица в Китай можеш да напишеш книга, след месец – разказ, след година – едно изречение, а след още време вече не знаеш какво да кажеш.

Срещаме Михаела в онзи кратък период, когато Китай още не е станал всекидневие и всяко наблюдение изглежда достойно за цяла глава.

Шанхай е просто град, а ти си просто още един човек – не маловажен, а свободен, казва Михаела.

Добавя, че Китай за първи път престава да бъде само далечна страна или по-скоро мечта в момента, когато някой ѝ споделя линк към страница в сайта на Министерството на образованието и науката.

„Едната стипендия ми хвана око – пълно обучение в Китай. Тогава си дадох сметка, че

това е възможност, която не получавах два пъти в живота. Първоначално всичко беше малко нереално и донякъде на шега: ще кандидатствам от FOMO (fear of missing out – страх да не изпуснеш нещо, б.р.), така или иначе вероятността да ме изберат за следващ кръг, е много малка... Откъде да знаех, че следващият кръг в конкурса ме чакаше зад вълна...“, споделя младото момиче.

Китайският език е нещо, за което си мисли от доста време заради работата в логистична фирма. Това е в гимназиалният ѝ профил. Там вижда от първо лице колко зависима е икономиката ни от търговията с Китай, и решава, че това е нещото, с което иска да се занимава.

Избира Пловдив, защото харесва града и иска да е достатъчно далече от вкъщи, за да се научи да бъде самостоятелна и независима. „Бях чувала и много добри отзиви за преподавателите по китайски в Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“. Завърших успешно една година там и откакто съм в Китай, си давам сметка колко добра основа ми дадох преподавателите ми през тези два семестра“, продължава разказа си Михаела.

Спомня си как още на втория месец от първия семестър си мисли почти всеки ден: „В какво се забърках? Как си помислих, че без да съм учила грам китайски, ще успея да завърша бакалавър с тази специалност?“.

Бакалавърската специалност в китайското висше училище е „Преподаване на китайски като чужд език“ в Shanghai Normal University (Шанхайски педагогически университет). Избира тази специалност, защото, ако се върне в България, може да предаде знанията си на други хора, които се интересуват от китайския език и култура. А ако остане в Китай, може да помага на чуждестранни студенти, които пристигат в азиатската държава.

„Процесът по кандидатстване за пълна стипендия започна още през декември миналата година (2025). Едно от новите изисквания беше предварително да положим CSCA – Chinese Study Competence Assessment.

Отмук нататък всеки е сам за себе си

CSCA всъщност бяха два онлайн изпита в един и същи ден. Единият е задължителен и определя нивото ти по китайски, а за другия можеш да избираш между химия, физика и математика. Реших, че математиката е най-постижима, и веднага си купих помагала. Оказа се, че математиката, която в Китай се учи по общообразователната програма, е на доста по-високо ниво от това, което очаквах“, връща лентата назад тя.

Казва, че и двата изпита са били трудни, но най-трудни за изпълнение са условията за провеждането им у дома – две камери, позиционирани под различни ъгли, така че да се вижда какво правиш, но и стаята. Освен това трябва да седиш в ъгъл, където се срещат две стени и няма врата. И пред теб има ламиниран лист, върху който пишеш с маркер за бяла дъска, така че след края на изпита всичко да може да бъде изтрито.

Документи, изисквания, изпити, нови условия за кандидатстване, а все още дори не става въпрос за самото заминаване. „Седем месеца постоянна борба – аз срещу сроковете и изискванията на МОН, плюс безброй телефонни обаждания. Повечето приключения приключиха приблизително така: „Дори не знаех, че изпращаме студенти в Китай. Обадете се на следващия“. Ако трябва да кандидатствам отново днес, вече знаейки в какво се забърквах, бих се замислила. Най-трудна беше липсата на подкрепа извън семейството ми и постоянното

Снимки: Личен архив

* Асен Велинов е юрист и университетски преподавател, който живее и работи в Китай повече от две десетилетия. Преподава бизнес право, етика и преговори във Wenzhou-Kean University и е основател и директор на университетски център, посветен на правото, бизнеса и международното сътрудничество. Работата и изследванията му са свързани с Китай, международното право и отношенията между азиатската държава и Централна и Източна Европа.

усещане, че едно тогава все още 19-годишно момиче трябва само да разбере как да стигне до края, отбелязва Михаела.

И все пак би избрала Шанхай отново и отново

Не знае дали след няколко месеца, година или две ще мисли по същия начин. Дали ще ѝ харесат специалността, университетът, колегите. Но дори само тези първи седмици ѝ дават възможност да преживее нещо, за което много хора само мечтаят.

Първите 72 часа са шокиращи. В един момент е в София, а в следващия – в Шанхай. Сама. Без никой да я посрещне на летището. Без да говори достатъчно китайски. Без представа какво да прави.

„Затова най-доброто решение е просто да следваш тъпата. На една от многобройните проверки при влизане в Китай се запознавам с американка и започваме заедно да се ориентираме из летището, да си помагаме една на друга и всяка сама на себе си. След повече от час лутане успяваме да се справим“, продължава събеседничката ми. И отбелязва първите няколко културни шока, които преживява.

Културен шок №1: Жежата

„Влага, каквато никога не съм усещала, и температура около 37 градуса, която заради влажния въздух се усещаше като още повече.

Културен шок №2: Таксимто

Поръчах го в местно приложение. Присигна някаква луксозна кола и от нея слезе шофьор със сатенена риза и вратовръзка. Качи ми багажа, отвори ми вратата и аз се озовах в кола, която в моите очи изглежда като лимузина. Спомням си само как си мислех: „Къде съм?“.

Тогава написах на майка ми: „В момента съм в една от снимките, които излизат в Google, когато напишеш „Шанхай“. Необятно голям град, който гледаш отдолу, някъде измежду сградите.

Културен шок №3: Личен сервитьор

Още в асансьора на хотела ме среща робот, който започва да ми говори. Малко по-късно разбирам, че така всъщност се доставя храна – от доставчика, през робота, чак до хотелската ти стая. В моите очи това беше луда работа.

Културен шок №4: Онлайн ресторантите

Излязох първата вечер да търся нещо за ядене, и много бързо осъзнах, че не говоря достатъчно китайски, за да си поръчам. Но не ти и трябва. KFC беше приемлива опция.

Още преди да заминеш за Китай, трябва да имаш няколко основни приложения, най-вече Alipay и WeChat. В много ресторанти сканираш QR код, за да отвориш менюто и да поръчаш директно през телефона си. И двете приложения имат интерфейс на английски.

Добре дошъл в Китай. А сега започвай да попълваш формуляри

Настаняването в общежитието си е отделен ад на земята, защото почти никой не говори английски, но за разлика от ресторантите няма онлайн английска опция. Извадих голям късмет и докато чакахме в коридора за записване и поредните документи, се запознах с момиче от Антигуа, което говори добър китайски и ми помогна да попълня всичко правилно.

Китай е страшно развита държава – работи за доставка, дронове, онлайн менюта, доставки на почти всичко за часове... Но разходката от гише на гише не ти се разминава и тук. Въоръжаваш се с търпение, джоб за документи и психическа нагласа, че възрастни китайци ще ти обясняват: „Тук не е информация“.

Едно от малкото неща, които университетът организира още при пристигането, е да ти покаже откъде да си вземеш китайска SIM карта. Това се оказва едно от най-важните неща, защото без китайски телефонен номер много регистрации просто не работят, а

eSIM-ът бързо се оказва недостатъчен.

Щеше да е чудесно университетът да беше обяснил по-подробно и как става кандидатстването за разрешително за пребиваване, защото за много от изискванията разбираш чак след като пристигнеш.

Такъв беше и медицинският преглед. Като чуждестранни студенти, получихме просто лист с инструкции как да си запазим час. А стигането от общежитието до една от болниците само по себе си беше приключение. Как точно ще стигнеш дотам, вече си е твой проблем.

С банковата сметка беше подобно. Университетът работи с определени банки, а най-близкият удобен клон за нас беше на около час път с автобус. С визата и разрешителното за пребиваване историята продължава по същия начин.

Китайско име за нов живот

Едно от дребните, но интересни и малко странни за Михаела неща е, че трябва да си измисли „китайско име“. „Още при подаването на документи трябва да имаш име, което да впишеш, и представете си изненадата ми, когато дойдох тук и всички ме наричаха само 丁小米 (Dīng Xiǎomǐ)“, казва с усмивка тя.

И дсобавя, че при нея от „Михаела“ остава звученето „Ми“, а китайското име е 小米 (Xiǎomǐ). Буквално 小米 означава „малко оризче“, но 小 (xiǎo, „малък“) традиционно се използва и като фамилиарно обръщение, често от по-възрастен към по-млад човек. Така името носи и типично китайско усещане за близост и непринуденост.

Цената на студентския живот

„Тъй като съм с пълна стипендия, единственият голям разход, който трябваше да покрия

сама, беше самолетният билет. Стипендията ми включва университетските такси, общежитие, застраховка и месечна сума от ¥2500 (около €323). В Китай е сравнително евтино и е напълно възможно един студент да живее с такава сума на месец“, разказва още Михаела.

Например в студентската столова едно хранене струва около ¥15 (€1,94), а малка бутилка вода в магазина е ¥2 (€0,26).

Изненада е единствено колко скъпи са плодовете в сравнение с останалите неща. Спрямо България са сравнително достъпни, но тук разликата се усеща.

Един обикновен ден

„Денят ми обикновено започва в 6 сутринта. Закусвам най-често плодове или нещо като сандвич от ориз, нудли и пилешко месо. В 7 часа тръгвам към университета. С автобус пътят е около 50 минути заради трафика, но обикновено ходя с колело, което отнема около 35 минути. В 17:15 тръгвам по обратния път.

Колелата са един от основните начини за придвижванек. Другият са електрическите мопеда“, отбелязва събеседничката ми.

Преди да започне същинската бакалавърска програма, минава през подготвителна година, в която учи основно китайски език и математика, за да достигне необходимото ниво за следващия етап от обучението. Нейната подготвителна година е в Shanghai University of Finance and Economics.

„Учебният ни ден е дълъг, а присъствието в часовете, домашната работа и дисциплината са поставени на много високо ниво. В България доскоро дори не беше задължително да присъстваш на всяка лекция. Тук след първите 5 минути ти пишат закъснение, а след 15 – неизвинено отсъствие. Ако отсъстваш по здравословни причини, трябва да го докажеш с бележка от лекар“, споделя Михаела.

Четирима преподаватели водят различни части на китайския – говорене, граматика, слушане с разбиране и писане. Всеки се съсредоточава върху една дисциплина, вместо да се опитва да покрие всички аспекти наведнъж в 90 минути веднъж седмично.

Сънародничката ни казва, че любимото китайско ястие за нея засега е малатанг – при него избираш продуктите си от витрина, а после те се сваряват в пикантен бульон. Харесва ѝ, защото, като чужденец, може да започне само с познати вкусове и постепенно да става по-смела.

„Всъщност една от първите фрази на китайски, които научих не от учебника, а защото наистина ми трябваше, беше: „Една порция леко лютив малатанг, благодаря“. Най-странното нещо, което съм опитвала досега, е блатна

змиорка със студени нудли и сусамов тахан. Звучи страшно, но не беше лошо.

Нещото, което не бих опитала втори път, е многозърнеста солена китайска палачинка. Но въпреки това препоръчвам на всички да опитват нови и различни неща. Най-малкото, за да знаете какво повече да не ядете“, казва Михаела.

Международна група

В групата за международни студенти в подготвителната година има състуденти от най-различни краища на света – Антигуа, Вануату, Камбоджа, Русия, Казахстан, Венецуела, Киргизстан и други. Има такива, които не говорят нито китайски, нито английски, но някои от тях се справят по-добре, отколкото би очаквала. И всеки разчита много на себе си и на собствените си умения.

В края на годината обаче всички трябва да положат изпити, така че тогава ще се види чия стратегия за учене е била по-успешна. Ако не достигнат необходимото ниво по китайски, може да преговарят с университета, в който ще продължат, евентуално да сменят специалността с такава, която не изисква толкова високо ниво, или да се откажат от стипендията.

Михаела разказва, че първият китаец, с когото общува, е таксиметровият шофьор. Разменят социални мрежи и си пишат, докато пътуват. „Първоначално се притесних, че ми пише, докато шофира, но колата почти нямаше нужда от ръчно управление. Той ми препоръча различни храни и места в Шанхай. Беше много мило от негова страна“, казва тя.

А първия си китайски приятел среща наскоро. Невероятно мил и забавен човек, който носи изненадващо малко на алкохолни коктейли. Но също толкова изненадващо е колко бързо организъмът му успява да преработи напитката. Всичко става за минути.

„Вече мога да вода не много сложни разговори, а наскоро китайският ми приятел ме научи да се пазаря по типичните малки търговски улици, пълни със сергии с интересни малки сувенири. „老板, 便宜点“ – „Шефе, дай малко по-евтино“, смее се Михаела.

Шанхай никога не спи

Отбелязва още, че Шанхай е страхотен град, който може да ти даде повече възможности, отколкото си си представял. Това е град с история. Устоял е на много, а сега продължава да я пише. Архитектурата и начинът, по който функционира градът, впечатляват най-много. Едно от нещата, които вече знае е, че ще ѝ липсват от Китай, са танцуващите баби. Вечер в парковете и по площадите се събират групи възрастни жени, пускат си музика и танцуват заедно. На китайски това се нарича 广场舞 (guǎngchǎngwǔ) – буквално „танци на площада“.

Понякога до тях някой пее, друг свири на инструмент, а около тях хора просто спират да погледат. Няма сцена, няма публика в истинския смисъл на думата – просто хора, които са излезли навън и се забавляват заедно.

„Това носи много хубаво настроение на града. И мисля, че точно такива малки неща ще ми липсват най-много, ако някога си тръгна от тук.

Когато дойдох, си представях Шанхай като някакъв извънземен свят. Място, което не е истинско. Почти утопия. Не мога да кажа, че бях разочарована, когато се оказа, че не е така. Напротив, изпитих облекчение. Китайците са обикновени хора, Шанхай е просто град, а ти си просто още един човек – не маловажен, а свободен“, разказва още сънародничката ни.

Струва ли си?

„Ако днес български дванадесетокласник ми пише: „Искам да уча в Китай. Струва ли си?“, бих му отговорила: „Давай, направи го!“. По-страшно е да изпуснеш тази възможност и после цял живот да се чудиш: „Ами ако бях опитал?“, отколкото да опиташ и да се провалиш. Дори и в един момент да решиш, че това не е твоето място, и да се откажеш, пак ще си стигнал по-далече от много хора, които никога не са посмели да тръгнат. И ако се върна към онзи цитат от началото, книгата, която бих написала за Китай, е още в първите си страници. Засега не знам как ще продължи, но вече знам, че си струваше да започна“, категорична е Михаела.

Министерство
на образованието и науката
Национално издателство за
образование и наука „Аз-буки“

Директор:
ЕМИЛ СПАХИЙСКИ
Заместник-директори:
СТОЯН СТОЯНОВ
ВЕНЦИСЛАВ ГЕНКОВ
1113 София
„Цариградско шосе“ 125, бл. 5
За цялата страна:
0700 18466
izdatelstvo.mon@azbuki.bg
azbuki@mon.bg
<https://www.azbuki.bg>

Аз-буки

Банкова сметка:
„Обединена българска банка“ АД
IBAN: BG38UBBS81553139075716
BIC: UBBSBGSF

Национален седмичник
за образование и наука

АЗ-БУКИ
ISSN 0861-3990

РЕДАКТОРИ:

д-р Зина Соколова
z.sokolova@azbuki.bg
д-р Дилиана Кочева
d.kочева@azbuki.bg
Антоанета Найденова
a.naydenova@azbuki.bg
Виктория Гълбова
v.galabova@azbuki.bg
Боряна Трайчева
b.traycheva@azbuki.bg

ГРАФИЧЕН ДИЗАЙН:

Иво Христов
i.hristov@azbuki.bg

Петър Владов
p.vladov@azbuki.bg

СТИЛИСТ-КОРЕКТОР:

Анелия Врачева
a.vracheva@azbuki.bg

ФОТОРЕПОРТЕР:

Олег Попов

РЕКЛАМА И

РАЗПРОСТРАНЕНИЕ:

izdatelstvo.mon@azbuki.bg

КОРЕСПОНДЕНТИ В СТРАНАТА:

Белене – Ралица Господинова
088 7418349

Бургас – Дана Митева
0898361338

Варна – Розалина Димитрова
088 339920

Видин – Борислава Борисова
vidinster@gmail.com

Пловдив – Деляна Лукова
088 7271712

Смолян – Ангел Добриков
088 9703271

Кюстендил – Северина Димитрова
089 5789515

ДЕЖУРЕН РЕДАКТОР:

Стоян Стоянов

Предпечатна подготовка:

НИОН „Аз-буки“

Печатница: „Алианс Принт“ ЕООД
ж.к. „Дружба“ 1, ул. „Илия Бешков“ 3А

Неподписаните снимки в броя са от архива

на в. „Аз-буки“ и глобалната мрежа

Материали не се връщат
Авторските права на публикуваните
текстове и илюстрации са
собственост на вестника

НИОН „Аз-буки“ издава
научните списания:

„Български език и литература“

„Чуждоезиково обучение“

„Математика и информатика“

„Педагогика“

„Професионално образование“

„Философия“

„Стратегии на образователната

и научната политика“

„История“

„Обучение по природни науки
и върхови технологии“

Фестивал събира родители в Поморие

Как да помогнем на детето да премине от „Не мога“ към „Ще опитам“, какво стои зад моментите, в които сякаш не ни чува, и как да разпознаваме родителския стрес и да не позволяваме той да застане между нас и децата ни. Това са само част от въпросите, които ще постави второто издание на Фестивала за ПРОактивно родителство (HOP Fest).

Форумът ще се проведе на 26 и 27 септември в Народно читалище „Просвета 1888“ в кв. „Каменар“ в Поморие. В продължение на два дни родители, психолози и специалисти ще разговарят за отношенията в семейството, детското поведение, страховете и предизвикателствата, пред които се изправят родителите в общуването с децата.

Първото официално издание на HOP Fest се провежда през април тази година в Стара Загора, а през септември инициативата гостува в Поморие. Но идеята за Фестивала се ражда много по-рано. В основата му стоят редовни срещи на колеги, приятели и съмишленици, обединени от интереса си към темата за родителството.

Част от тях се обучават в Центъра за обучение по транзакционен анализ и хуманистична психология. Постепенно разговорите за това как родителите могат да бъдат по-уверени, спокойни и свързани с децата си прерастат в желание за създаването на обща инициатива.

„Родителството винаги ни поставя пред нови предизвикателства. Въпросите се променят с порастването на децата“, казва пред „Аз-буки“ Антоанета Ангелова, един от организаторите на Фестивала. Затова и събитието не е насочено само към семейства с малки деца. Темите са предназначени и за родители на пораснали деца и тийнейджъри.

Името HOP също носи посланието на инициативата. То идва от английското „hands-on parenting“ – идеята родителите да бъдат активни и осъзнати в отношенията с децата си, и в същото време организаторите търсят и асоциацията с българското „хоп“ – движение, лекота и радост. Целта им е за родителството

да се говори сериозно, но без темата да се превръща в тежка лекция.

Програмата на 26 септември започва с Марина Певичарова-Чалъкова и темата защо понякога децата се отказват преди още да са опитали, и как родителят може да им помогне да направят крачката от „Не мога“ към „Ще опитам“. Надежда Янчева ще включи участниците в йога на смеха, а Антоанета Ангелова и Станислав Александров ще насочат вниманието към родителския стрес и умората, или по-точно как родителите да ги разпознават и как да се погрижат за себе си, така че натрупаното напрежение да не се отразява на връзката с детето.

Вторият ден поставя във фокуса поведението на децата. Надежда Янчева и Цветелина Колашева ще търсят отговор на въпроса какво стои зад моментите, в които детето „не слуша“, и дали причината винаги е инат. Станислава Колева ще говори за детските страхи през призмата на привързаността, а Галина Георгиева ще разгледа конфликтите между родители и деца и начините за преминаване през тях без постоянни борби за надмощие.

Работилниците ще се провеждат в читалището от 10 до 17 часа и в двата фестивални дни. Успоредно с тях организаторите подготвят и

безплатна програма на открито, защото идеята им е семействата не само да говорят за връзката помежду си, но и да прекарват време заедно.

В парка ще има щафетни игри за родители и деца „Мамо, тати, хайде да играем“, а за тийнейджърите е подготвено „Предизвикай себе си“. Те ще бъдат водени от Катерина Китанова и Станислав Ангелов.

Посетителите ще могат да разгледат и книжен базар с детска литература. За най-малките ще има кът за рисуване и забавления.

Детската книга с мисия „Вълшебните обувки на Кая“ на Национално издателство „Аз-буки“ също ще бъде представена в рамките на HOP Fest. Във фестивалната зона ще се включат и местни производители.

Организаторите са подготвили и Станция за сладолед.

Изборът на Поморие за второто издание на форума не е случаен. Именно в кв. „Каменар“ се провежда едно от първите събирания на общността още преди инициативата да получи името HOP Fest. Сега организаторите се връщат там с желанието Фестивалът да се срещне с повече семейства от Поморие, Бургас и региона и да се превърне в пространство за разговор, споделяне и преживявания между родители и деца. **АЗ-БУКИ**

Снимка: Личен архив Антоанета Ангелова

ПРАВНА КОНСУЛТАЦИЯ

Тодор КАПИТАНОВ

Бременните жени, които нямат право на обезщетение за бременност и раждане по Кодекса за социално осигуряване, могат да получат еднократна помощ при бременност, ако средномесечният доход на член от семейството не надвишава определения доходен праг. От 1 август 2026 г. той е 466 евро, а размерът на помощта е 115,04 евро. Помощта се предоставя за периода от 45 дни преди определения термин за раждане.

Помощи при раждане за майка студентка

Независимо от доходите на семейството майката има право и на еднократна помощ при раждане на живо дете, ако детето не е настанено за отглеждане извън семейството. През 2026 г. размерът е 191,74 евро за първо дете, 460,17 евро за второ, 230,09 евро за трето и 153,39 евро за четвърто и всяко следващо дете. При определяне поредността се вземат предвид родените от майката деца, които са живи към момента на раждането. При близнаци, когато единият от тях е второ дете на майката, помощта за всеки близнак се определя в размера за второ дете – по 460,17 евро.

За близнаци се предоставя и отделна еднократна помощ за отглеждане на близнаци независимо от доходите на семейството. Размерът ѝ за 2026 г. е 613,55 евро за всяко дете близнак.

Специално право е предвидено за майката (осиновителката), която е студентка в редовна форма на обучение. Тя може да получи еднократна помощ за отглеждане на дете независимо от доходите на семейството, ако детето и майката живеят постоянно в страната, детето не е настанено извън семейството, а майката е била записана като студентка в редовна форма на обучение към датата на раждането. Необходимо е също тя да не е осигурена и да не получава обезщетение за бременност и раждане, за отглеждане на дете или при осиновяване по Кодекса за социално осигуряване.

Размерът на помощта за майка студентка през 2026 г. е 1472,52 евро. Тя се изплаща на два равни транша по 736,26 евро. Първата половина се изплаща след влизането в сила на заповедта за

отпускане на помощта, а втората – след представяне на удостоверение от висшето училище за записан следващ семестър или за завършено висше образование, но не по-късно от навършването на една година на детето. Помощта е една и размерът ѝ не се увеличава при раждане на близнаци.

Майката може да има право и на месечна помощ за отглеждане на дете до навършване на една година. От 1 август 2026 г. доходният праг е 466 евро средномесечно на член от семейството, а размерът на помощта е 102,26 евро месечно. Правото възниква при изпълнение и на останалите изисквания на закона, включително относно осигуряването на майката, пребиваването на детето в страната, задължителните имунизации и профилактичните прегледи.

Семейните помощи се отпускат от дирекция „Социално подпомагане“ по настоящ адрес след подаване на заявление-декларация по образец. Когато за съответната помощ е предвиден доходен критерий, се вземат предвид brutните доходи на семейството за определения от закон 12-месечен период.

Справка:

чл. 5а, чл. 6, чл. 6а, чл. 8, чл. 8в, чл. 10 и § 1 от Допълнителните разпоредби на Закона за семейни помощи за деца; Правилник за прилагане на Закона за семейни помощи за деца; чл. 48а, чл. 52а и чл. 53а от Кодекса за социално осигуряване; чл. 26 от Закона за закрила на детето; Закон за държавния бюджет на Република България за 2026 г.

ХИЖА НА ВИТОША	АЛБУМ НА ПИНК ФЛОЙД	ТИП, МОДЕЛ	УПРАВА НА ПРАВОСЛАВНАТА ЦЪРКВА	КОЛА, ПРИКАЧЕНА КЪМ ДРУГА КОЛА	НАШУМЯЛА ПЕСЕН	ЖИВОТИНСКИ МЛЕКОДАЕН ОРГАН	КОНТИНЕНТ	МУЗИКАЛНА НОТА	ФРЕНСКИ ПИСАТЕЛ
РОМАН ОТ ВИКТОР ЮГО	ОБЛАСТ В СРЕДНА ИНДИЯ		ЗИМНО САКСИЙНО ЦВЕТЕ	ГРЪЦКИ ОСТРОВ	ПОДРАЖАТЕЛ		БОЙНА МАШИНА	ТОРМОЗ	ЖАН КРИСТОФ
					ВИЗАНТИЙСКИ ФИЛОСОФ ОТ XI ВЕК				
ФРЕНСКИ ПИСАТЕЛ (1854-1905) "СЪПРУЖЕСКИ БЕДИ"		ВЗРИВНО ВЕЩЕСТВО				ПАРАГВАЙСКИ ЧАЙ			ПРОСТО ПАМУЧНО ПЛАТНО
КРАТКА ОБЯВА		РЕЧНА РИБА				РАСТЕНИЕ ОТ СЕМ. ЛЮТИКОВИ			
		СЕЛО В БУРГАСКО			ВИСШ ВОЕНЕН ЧИН				
ГЕРОИНЯ ОТ "АНТОНИЙ И КЛЕОПАТРА"		МОДЕЛ "КАДИЛАК"			ГАРАЖ ЗА ВАГОНИ		МОДЕЛ "ФИАТ"		
ЦЪРКОВНО ПРОКЛЯТИЕ		МУЗА НА ЛЮБОВНАТА ПОЕЗИЯ		ЧАСТ ОТ ОКОТО			БРАТЪТ НА КАИН (БИБЛ.)	СТИХОТВОРЕНИЕ НА ЕМ. ПОПДИМИТРОВ	
				ЛЕТОПИС			ВИД ВЪРБА		
РЕКА ВЪВ ФРАНЦИЯ	ИЗВЕСТНА ФИРМА ЗА КОЗМЕТИКА				АПЕЛ. ВЪЗВАНЕНИЕ			ФЕОДАЛЕН СЕЛЯНИН В ЗАПАДНА ЕВРОПА	НАЦИЯ
	ЧАСТ ДЯЛ. ПРОЦЕНТ	ИНДИЙСКИ ШАХМАТИСТ			ДЪРВОДЕЛСКИ ИНСТРУМЕНТ	БЪЛГАРСКИ АКТЬОР - ВРЕМЕ РАЗДЕЛНО		НЕМСКИ ФИЗИК (1864-1928)	
		ОСТРОВЪТ НА ОДИСЕИ				БЪЛГАРСКИ СКУЛПТОР		ОПЕРАТА ОТ ПИЕТРО МАСКАНИ	
ПРИДРУЖАВАЩА ГРУПА			ПСЕВДОНИМ НА ДИМИТЪР ПОЛЯНОВ			МИТРОПОЛИТ			
ЕЗЕРО В РИЛА			ЕЗЕРО В АВСТРАЛИЯ			СИЛИКАТЕН МИНЕРАЛ			
			БЪЛГ. МОРСКО СЕЛИЩЕ				ОПЕРА ОТ ГЕЗА ЗИЧИ		
АЛБАНСКА ОСВЕДОМИТ. АГЕНЦИЯ			ЧАСТИЧНА ПАРАЛИЗА				ОПЕРА ОТ Г. ДОНИЦЕТИ	УВИВНИ РАСТЕНИЯ	ФРЕНСКИ РЕЖИСЬОР
ЛОПАТКА ЗА МАЩАЧЕСКИ СТРОИТЕЛНИ РАБОТИ		СТОПАНИН СОБСТВЕНИК	СЛАВЯНСКО ИМЕ НА РЕКА ЕЛБА					СПОСОБНОСТ НА ЧОВЕК ДА ОПРЕДЕЛЯ РАЗСТОЯНИЯ	
				ИНИЦИАЛИТЕ НА БИВША СВЕТОВНА ОРГАНИЗАЦИЯ	ЕЛИПСОВИДНО ОЧЕРТАНИЕ		ГРАД ВЪВ ФРАНЦИЯ		ВИД ПЛАТ
ЖИЛЕШО ЦИПОКРИЛО НАСЕКОМО	БРАТ НА МОЙСЕИ (БИБЛ.)					БЯЛА ТОПОЛА	СТАРА МАРКА РУСКИ САМОЛЕТИ		ПРИСПОСОБЛЕНИЕ ЗА ПОЧИСТВАНЕ
	ЖЕНСКИ ПЕВЧЕСКИ ГЛАС			БАНКРУТ	ИТАЛИАНСКА МАРКА КАФЕ	ЯСТИЕ ОТ МЕСО С ГЪСТ СОС			ШЕЙНА ТЕГЛЕНА ОТ КУЧЕТА
		БЛАГОТВОРИТЕЛНО ПРЕДСТАВЛЕНИЕ					СТРАСТЕН ПРИВЪРЖЕНИК НА КИНОТО		
ДИАМАНТ		ИЗПЪЛНИТЕЛ НА ПАНТОМИМА					СТЪЛБ ЗА ЗНАМЕ		
ДРЕВНИ ИЗТОЧНО-СЛАВЯНСКИ ПЛЕМЕНА			БЪРЗ КОНСКИ БЯГ				ВИД ПОЛИЦА		
			ГЕРОИНЯ НА ВЕРИИ ОТ "СМИЦИЛИАНСКА ВЕЧЕРНЯ"				БЪЛГ. ПИСАТЕЛКА - ИРИНА (1871-1949)		
		УЧЕНИЕ НА АРИСТОТЕЛ						УПОЙВАЩО ВЕЩЕСТВО	
		ИЗРАСТЪК НА ЖИТНО РАСТЕНИЕ						ГЕРОЙ НА ОМИР ОТ "ИЛИАДА"	
ИЗТИЧАНЕ ОТ ПРОБИТО МЯСТО В ТРЪБА	СТАРА МЯРКА ЗА ЕЛ. ПРОВОДИМОСТ		ГЕРОЙ ОТ ФИЛМА "ИЗВЪНЗЕМНОТО"		ИГЛОЛИСТНО ДЪРВО	ГЕРОЙ НА П. СЛАВЕЙКОВ ОТ "РАЛИЦА"	ГРАД ВЪВ ФРАНЦИЯ		ПРЕДНАТА ЧАСТ НА ГЛАВАТА
ШВЕДСКИ ФИЛМ НА МОРИЦ СТИЛЕР	ЗВЪНЕЦ ХЛОПАТАР		ПРЕПОДАВАТЕЛ				ГРАД В БЪЛГАРИЯ		
	ВИД МЮСЮЛМАНИ				ДЪРВО С ЧЕРУПЧЕСТИ ПЛОДОВЕ			ГРАД В ИТАЛИЯ	
	ИЗБУХЛИВО ВЕЩЕСТВО				ОПЕРА ОТ РИХАРД ЩРАУС			РЕКА В БЪЛГАРИЯ	
БЪЛГАРСКИ АКТЬОР - "ШУРЕЦ В УХОТО"				ТРОПИЧЕСКО АРОМАТНО РАСТЕНИЕ					БЪЛГАРСКИ КОСМОНАВТ
ГОЛЯМ КАМЕНЕН БЛОК				ПОСОКА, НАПРАВЛЕНИЕ					ПИЕСА ОТ АРТУР ШНИЦЛЕР
			ДЕПАРТАМЕНТ ВЪВ ФРАНЦИЯ			ВОДЕНИЦА			
			РОМАН ОТ СТИВЪН КИНГ			АВСТРИЙСКИ КОМПОЗИТОР - ВЪЗКРЕСЕНИЕ (1860-1911)			
КУЛА НА ДЖАМИЯ		МАРКА ИНДИЙСКИ АВТОМОБИЛИ		СТОЛИЦАТА НА ЙОРДАНИЯ			АМЕРИК. ПИСАТЕЛ (1835-1910)		
	ДРАМА ОТ Х. ИБСЕН	ВОДНИ КАПЧИЦИ ПО ТРЕВА		ДРЕВНОГРЪЦКА МОНЕТА			ТРАУРНА ИВИЦА ПЛАТ		
			ВАЖНА ЛИЧНОСТ			СТОЛИЦАТА НА ГАНА			ФРЕНСКА АКТРИСА
			ГРАД В РУМЪНИЯ			СЕЛО В СОФИЙСКО			СТО И ЕДНА НОЩ
МОДЕЛ АВТОМОБИЛИ НА "ТОМОТА"				КВАРТАЛ НА СОФИЯ			ЕСТОНСКИ ПИСАТЕЛ (1911-1983)		
АМЕРИКАНСКИ АКТЬОР - "ОКО ЗА ОКО"									
		НАСЛЕДНИЦИ ПОТОМЦИ НА някого						МАРКА ПРАХ ЗА ПРАНЕ	
ГЕРОИНЯ НА ТОЛСТОИ ОТ ВОЙНА И МИР			РЕКА В ТУРЦИЯ				ГЕРОЙ НА ЕЛИН ПЕЛИН ОТ "ГЕРАЦИТЕ"		

РЕЧНИК: АЛАР, АРК, ВИЛАН, ДОНАРИТ, ЕЛОРА

ЕВЕЛИНА ТУМБЕВА

Отговори от миналия брой	Водоравно: "Светлините на рампата". Ида. Параход. Кронос. Егира. Балет. Лиани. Акт. Сокерица. Кенар. Оттеньк. Расате. НАСА. Робот. Цитат. "Алф". Новак (Витеслав). Танин. Аса. Амер. Цена. Илиев (Дико). Накат. Киселец. "Ласи". Ник. "Цитаделата". Лук. Хараре. Расо. Октава. Калем. Агаси (Андре). Фал. Минимум. Елерони. Рубин. Синор. Елатит. Пика. Астронавт. "Нора". Ади (Андре). Ери. Ета. Хан. Бисектриса. Арда. Ина. Мария. Пендара. Паж. Риа (Крис). Сан. Аникино. "Нан". Плик. Таро. Ирак. Карате. Нобел (Алфред). Вино. "Самара". Барон. Моном. Левит. Квазимодо. Иде. "Набуко". Ратай. Тимар. Отвесно: Двигател. Анамари. Иван Асен. Едикт. Факир. Лукас (Джордж). Жарава. Стартер. Макак. Бадем. Намиб. Нонет. Рами. Икар. Тату. Шип. Събор. Целина. Трипер. Набоков (Владимир). Ки. Ен. Сериал. "Ако". Дирак (Пол). Тацит. Мистрия. Ин. Талер. Кесар. Мирис. Скобар. Техеран. "Неда". „Уно“. АПА. База. Нотис. Талес. Моне. Ентерит. Лад. Цаца. "Елоа". Ратан. "Алома". Латиница. Ге (Николай). "Вардар". Ной. Даки. Етил. Тоалет. Данов (Христо). Мрак. Ани. Аксел. "Хари". Имот. Опонент. "Ел". Тирана. Акино (Корасон). Анина. Авала. Отони. Ироним. Ято. "Асус". Сувенир. Нана. Ода. Астра. Атика. Итака. Окомер.
--------------------------	--

АБОНАМЕНТ 2027

Днес в броя
Фонд „Научни изследвания“ отпразнува 22-годишнината си

Аз-буки
НАЦИОНАЛЕН СТАНДАРТИК ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА

Над 3100 зрелостници на дъгълнищената матура

2780 лв. за асистент във висше училище

Министърският съвет удължи нормативите за издръжка на чуждестранни студенти в общи 48 професионални направления

2780 лв. за асистент във висше училище

Министърският съвет удължи нормативите за издръжка на чуждестранни студенти в общи 48 професионални направления

В моето

XI
НАЦИОНАЛЕН

ФОТО КОНКУРС

училище

АЗ-БУКИ

е най-хубаво

Снимката участва в десетото издание на Националния фотоконкурс „В моето училище е най-хубаво“, организиран от „Аз-буки“. Автор **Елис Айнура, IX клас, СУ „Никола Йонков Вапцаров“ – Айтос**

XI НАЦИОНАЛЕН ФОТОКОНКУРС

„В моето училище е най-хубаво“

Под патронажа на министъра на образованието и науката

Национално издателство „Аз-буки“ очаква творбите за XI издание на Националния фотоконкурс „В моето училище е най-хубаво“.

В конкурса могат да участват ученици от I до XII клас, които представят във фотоси училищния живот.

За участниците от първата възрастова група – I до VII клас, Фотоконкурсът се провежда без предварително зададена от организаторите конкурсна тема.

За участниците от втората възрастова група – VIII до XII клас, Фотоконкурсът се провежда по предварително определени от организаторите две конкурсни теми:

- „Улови мига в училище“ – репортажна снимка, която изобразява емоция, действие или важен момент от училищния живот;

- „Героите на моето училище“ – портретна фотография – снимки на ученици, учители или вдъхновяващи личности в училище.

Авторските творби се приемат до 1 ноември 2026 г. на имейл: konkurs@azbuki.bg.

Погробиите правила за участие са публикувани на <https://azbuki.bg/>

Победителите в първа възрастова група ще получат предметни награди, а отличените в двете категории във втора възрастова група – годишни стипендии. Те ще бъдат оценявани от жури от доказали се професионалисти във фотографията.

Най-добрите 12 фотографии ще бъдат включени в специален календар за 2027 г.

Изданията на „Аз-буки“	Цена за година
Български език и литература	30,00 €
История	30,00 €
Математика и информатика	30,00 €
Педагогика	63,00 €
Професионално образование	26,00 €
Стратегии на образователната и научната политика	39,00 €
Философия	24,00 €
Обучение по природни науки и върхови технологии	26,00 €
Чуждоезиково обучение	30,00 €
Вестник „Аз-буки“	57,60 €
Цена за година онлайн	
Вестник „Аз-буки“	49,00 €

Абонирайте се В РЕДАКЦИЯТА с отстъпка

5%

от цената –
при **ТРИ**
и повече издания

10%

от цената –
при **ПЕТ**
и повече издания

15%

от цената –
за **ПЪЛЕН** комплект
от изданията

Контакти: София 1113,
бул. „Цариградско шосе“ № 125, бл. 5,
тел.: 0700 18466;
azbuki@mon.bg

www.azbuki.bg

Редакционната колегия на списание „Обучение по природни науки и върхови технологии“ на НИОН „Аз-буки“ за трета поредна година обявява

НАЦИОНАЛЕН КОНКУРС ЗА НАУЧНА СТАТИЯ

на тема „Природни науки и иновации в образованието“, посветен на 133 години от рождението на Теодора Райкова-Ковачева

Краен срок за участие:
30.09.2026 г. (включително)

В конкурса могат да участват действащи учители от цялата страна, докторанти, постдокторанти и млади учени от български висши училища и/или научни организации с научни статии в областта на образованието по природни науки и свързаните с него области за всички образователни нива – от ранното обучение по природни науки, средното и професионалното образование до висшето образование и обучението през целия живот.

Участието в конкурса е безплатно и индивидуално. Всеки участник може да представи не повече от една научна статия.

ИЗИСКВАНИЯ

Научните статии, изпратени за конкурса, трябва да са резултат от собствена творческа дейност на участника, да са написани лично от него и той да

Национално издателство
АЗ-БУКИ
National Publishing House

конкурс за научна статия на тема

**Природни науки
и иновации
в образованието**

е единствен носител на авторските и сродни права по смисъла на Закона за авторското право и сродните му права. Не се допускат до участие и класиране статии, за които е установено плагиатство и/или ползване на генеративен изкуствен интелект (AI).

Научните статии, изпратени за участие в конкурса, не трябва да са:

- представяни или разпространявани преди това в печатни, електронни или други медии, списания, издания;
- участвали в други конкурси и/или аналогични форми на изява.

УСЛОВИЯ И РЕД ЗА ПОДАВАНЕ

Желаещите да участват в конкурса, изпращат своите ръкописи по електронен път на следната електронна поща: science@azbuki.bg.

Крайният срок за подаване на научни статии е 30.09.2026 г., като за валидни се

считат постъпилите материали до 23:59 ч. на тази дата.

НАГРАДИ

Организаторът присъжда следните награди:

- първа награда: 500 евро;
- втора награда: 300 евро;
- трета награда: 150 евро;
- специална награда: издание от списание „Обучение по природни науки и върхови технологии“.

Победителите ще бъдат обявени на специална церемония, както и в изданията на Национално издателство за образование и наука „Аз-буки“.

С пълния текст на Регламента за организиране и провеждане на Националния конкурс за научна статия може да се запознаете на електронната страница на Национално издателство за образование и наука „Аз-буки“ – www.azbuki.bg.